

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140. — ΤΗΛ. 721.8308 | 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 21

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

Κληρικοί τῶν Ἱ. Μονῶν Ἀγ. Λαύρας καὶ Ἀρκαδίου μετὰ τὰ ἱστορικὰ λάβαρα (25.3.1821, 9.11.1866).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐπέτειος ὀλοκαυτώματος τοῦ Ἀρκαδίου. — Ε. Δ. Θ., «Τάξιν ἔχει ἐπουρανίων ταγμάτων». — Ὁ Χριστὸς (μετάφρ. Ἑλ. Κυριακίδου - Δημητρίου). — Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν, Τὰ κυριώτερα λειτουργικὰ στοιχεῖα τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν». — Ἰω. Φουντούλη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν(μίου) Θεσσαλονίκης, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — Βασ. Μουστακῆ, Ἡ περιπέτεια τοῦ Ἰωάν. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτης, Χαιρετισμοὶ (ΚΔ' Οἶκοι) πρὸς τιμὴν Ἀγίων. — Δ. η. μ. Φε-

ρούση, Εἰκόνες καὶ τοιχογραφίες τῆς ὁσίας Φιλοθέης. — Ἀγγελικῆς Ζησίμου (μετάφραση) «Συνειδησιακὲς ἀνησυχίες» (SCRUPULE). — Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου Παρανομία. — Ἀρχιμ. Μακ. Βαργᾶ, Ἐννοια καὶ περιεχόμενο τῆς ἐλληνικῆς παράδοσης. — Ἐπίκαιρα. — Ν. Μ., Ἡ Ἐκκλησία στὸν ἀγῶνα τοῦ Σαράντα.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶν 1 — Ἀθῆναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

Είδα τὸν ἑαυτό μου, παιδάκι ἀκόμα, σὲ μιὰ χαμηλὴ ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ. Μπροστὰ στὶς παλιὲς εἰκόνες σὰν κόκκινα πλουμιὰ ἀνάβαν τὰ ἀγιοκέρια.

Κάθε μικρὴ φλόγα φάνταζε σὰν οὐράνιο τόξο. Σκοτάδι κυριαρχοῦσε μέσα στὴν ἐκκλησιὰ... Εἶχε όμως πολὺ κόσμος.

Ἔβλεπα μόνο χωρικούς. Πότε - πότε κινούνταν, ἐπεφταν καὶ πάλι σηκώνονταν. Ἔτσι ποὺ μοιάζαν μὲ ὠρμα στάχυν, ὅταν ἀπάνω τους, σὰν κύμα ποῦ κυλᾷ ἀργά, φυσᾷ ἡ καλοκαιριάτικη αὔρα.

Ἀξαφνα ἓνας ἄνθρωπος μὲ πλησίασε ἀπὸ πίσω καὶ στάθηκε δίπλα μου. Δὲ γύρισα νὰ τὸν δῶ. Ὅμως αἰσθάνθηκα ἀμέσως πὼς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦταν ὁ Χριστός. Κατάνυξη καὶ περιέργεια ἐνίσωσα μέσα μου. Ἀκόμα κι ἓνας φόβος μὲ κυρίεψε. Προσπάθησα νὰ τὸν ξεπεράσω... Κύτταξα τὸ γείτονά μου. Τὸ πρόσωπό του ἔμοιαζε μὲ τὰ πρόσωπα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Τὰ μάτια στραμμένα λίγο πρὸς τὰ πάνω, προσεκτικὰ καὶ ἥρεμα. Τὰ χεῖλη του κλειστά, ὅχι ὅμως σφιγμένα. Τὸ πάνω χεῖλος του σὰν ν' ἀκουμποῦσε στὸ κάτω, ἡ μικρὴ του γενειάδα στὰ δυὸ χωρισμένη. Σταυρωμένα τὰ χέρια του καὶ ἀκίνητα. Καὶ τὰ ροῦχα του ὅμοια μὲ ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἔτσιος νὰ εἶναι ὁ Χριστός, σκέφτηκα, «τόσο ἀπλός, ἀπλὸς ἄνθρωπος! Ἀδύνατο». Γύρισα πρὸς τὴν ἄλλη μεριά, μὰ δὲν πρόλαβα ἀκόμα νὰ ἀποσπᾶσω τὸ βλέμμα μου ἀπ' Αὐτὸν τὸν ἀπλὸ ἄνθρωπο. Γιατὶ μοῦ φάνηκε πάλι πὼς Αὐτὸς ποῦ στεκόταν δίπλα μου, ἦταν σι' ἀλήθεια ὁ Χριστός. Ἐκαμα μεγάλῃ προσπάθειά νὰ συγκεντρώσω τίς σκέψεις μου... Καὶ εἶδα πάλι τὸ ἴδιο πρόσωπο, ποῦ ἔμοιαζε μ' ὅλα τ' ἀνθρώπινα πρόσωπα, μὲ τὰ συνηθισμένα τους, ἂν καὶ ἀγνωστα, χαρακτηριστικά.

Ἀξαφνα μὲ κυρίεψε κάποια ταράχη. Συνήλθα ὅμως γρήγορα. Καὶ τότε κατάλαβα πὼς ἓνα πρόσωπο, ἓνα πρόσωπο ποῦ μοιάζει μ' ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πρόσωπα, εἶναι τὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Μετάφραση ἀπὸ τὰ ρωσικά:

ΕΛΕΝΗ ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ -

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

«ΤΑΕΙΝ ΕΧΕΙ

ΕΠΟΥΡΑΝΙΩΝ ΤΑΓΜΑΤΩΝ»

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὑπενθυμίζοντας τὸ ὕψος καὶ τὴν αἴγλη τοῦ ἱερατικοῦ λειτουργήματος, τονίζει, ὅτι «ἡ ἱερωσύνη τελεῖται μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τάξιν δὲ ἐπουρανίων ἔχει ταγμάτων». Τοῦτο συμβαίνει διότι «οὐ γὰρ ἄνθρωπος, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἀρχάγγελος, οὐκ ἄλλη τις κτιστὴ δύναμις, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Παράκλητος ταύτην διετάξατο τὴν ἀκολουθίαν». Ἔτσι οἱ ἱερεῖς, ἐνῶ φοροῦνε τὴν ἀνθρώπινη σάρκα, δραματίζονται καὶ πραγματοποιοῦν «τὴν τῶν ἀγγέλων διακονίαν».

Εἶναι πράγματι συνταρακτικοὶ οἱ λόγοι, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ ἱερός πατὴρ μᾶς καλεῖ νὰ συναισθανθοῦμε ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι «διάκονος μυστηρίων Θεοῦ». «Ὅταν — λέγει — ἰδῇς μπροστὰ σου τὸν Κύριο θυσιασμένο καὶ κατακείμενον καὶ τὸν ἱερέα νὰ στέκεται πάνω ἀπ' τὸ θῦμα καὶ νὰ ἐκστομίξῃ εὐχές καὶ ὅλους ν' ἀλικοβάφονται νὰ τὸ πολῦτιμο ἐκεῖνο αἷμα νομίζεις ἄρά γε πὼς εἶσαι ἀκόμη μαζὶ μὲ ἀνθρώπους καὶ ὅτι στέκεσαι πάνω στὴ γῆ καὶ πὼς δὲν ἀναβιβάζεις κατ' εὐθείαν στοὺς οὐρανούς καὶ ἀφοῦ ἔβγαλες ἀπ' τὴ ψυχὴ σου κάθε σαρκικὴ σκέψη, μὲ γυμνὴ τὴν ψυχὴ καὶ καθαρὸ τὸν νοῦ δὲν ἀντικρύξεις μὲ θαυμασμόν ὅσα βρίσκονται στοὺς οὐρανούς; Ὡ τοῦ θαύματος! Ὡ τῆς θεϊκῆς φιλανθρωπίας! Ἐκεῖνος, ποῦ κάθεται ψηλὰ μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα κατὰ τὴν ὥρα ἐκείνη κρατιέται ἀπὸ τὰ χέρια ὅλων καὶ δίδει τὸν ἑαυτόν του σ' ἐκείνους, ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ τὸν περιπτυχθοῦν καὶ νὰ τὸν ἐναγκαλισθοῦν» (Migne Ἑ. Π. 48, 642).

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐξηγοῦν γιατί οἱ μὲν πιστοὶ δέον νὰ παρακολουθοῦν μὲ ἱερὸ δέος τὴν τελεσιουργία τῆς ἱερῆς θυσίας κατὰ τὴν Θ. Λειτουργία, ὁ δὲ ἱερεὺς «πρέπει νὰ εἶναι τόσοσιν καθαρὸς ὅπως ταιριάζει ἀκριβῶς στὸ ὅτι βρίσκεται στὰ ἴδια τὰ ἐπουράνια καὶ ἀνάμεσα στὶς ἀγγελικὲς ἐκεῖνες δυνάμεις» («Διὸ χρὴ τὸν ἱερωμένον ὥσπερ ἐν αὐτοῖς ἐστῶτα τοῖς οὐρανοῖς μεταξὺ τῶν δυνάμεων ἐκείνων οὕτως εἶναι καθαρόν») (Migne Ἑ. Π. 48, 642).

Ε. Α. Θ.

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ "ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΓΩΝ,"

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ «Ἀποστολικές Διαταγές» ἢ «Διαταγές τῶν ἁγίων Ἀποστόλων» συγκροτήθηκαν περὶ τὸ ἔτος 380 στὴν Συρία ἢ στὴν Κωνσταντινούπολη¹ ἀπὸ κάποιον συμπλητῆ, ποὺ περισυνέλεξε καὶ ἐνοποίησε προϋπάρχοντα κείμενα² καὶ παρουσίασε τὴ μεγίστη κανονικο-λειτουργικὴ συλλογὴ τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων³. Τὸ ἔργο ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀκτὼ βιβλία, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὸ σπουδαιότερο εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ ὄγδοο, στὸ ὁποῖο (κεφ. 4 ἐξ.) χρησίμευσε ὡς πηγὴ ἢ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» τοῦ Ἰππολύτου⁴.

Οἱ «Ἀποστολικές Διαταγές» παρουσιάζουν ἰουδαϊζουσες τάσεις καὶ ὄχι ὀρθόδοξη κατὰ πάντα Χριστολογία. Αὐτὸ συνετέλεσε, ὥστε ἡ Πενθέκτη ἐν Τρούλλῳ σύνοδος (692) νὰ ἀπορρίψῃ τὸ ἔργο ὡς νοθευμένο ἀπ' τοὺς αἵρετικούς, ἐκτὸς ἀπ' τοὺς λεγόμενους «Ἀποστολικούς Κανόνες» (βιβλ. Η', κεφ. 47)⁵.

Παρὰ ταῦτα καὶ παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ «Ἀποστολικές Διαταγές» δὲν εἶχαν μεγάλη ἐπίδραση στὴ ζωὴ καὶ στὴν πράξιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦν σπουδαιότατη πηγὴ τῆς «Λειτουργικῆς», γιὰτὶ περιέχουν πολὺτιμες μαρτυρίες γιὰ πολλὰς πτυχὰς τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Οἱ κυριώτερες ἀπ' τὰς μαρτυρίες αὐτὰς εἶναι οἱ ἐξῆς:

Οἱ «Ἀποστολικές Διαταγές» ὁμιλοῦν πρῶτα-πρῶτα γιὰ τὴν κατὰσκευὴ τοῦ ναοῦ, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι «ἐπιμήκης, κατὰ ἀνατολὰς τετραμμένος⁶, ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἔχων τὰ παστο-

φῶρια πρὸς ἀνατολὰς», καὶ νὰ ἔχῃ σύνθρονον: «Κεῖσθαι δὲ μέσος ὁ τοῦ ἐπισκόπου θρόνος, παρ' ἑκάτερα δὲ αὐτοῦ καθεζέσθαι τὸ πρεσβυτέριον, καὶ οἱ διάκονοι παριστάσθωσαν εὐστατεῖς». Μὲ τὴ φροντίδα τῶν διακόνων οἱ ἄνδρες «εἰς τὸ ἕτερον μέρος οἱ λαϊκοὶ καθεζέσθωσαν μετὰ πάσης ἡσυχίας καὶ εὐταξίας, καὶ αἱ γυναῖκες κεχωρισμένως καὶ αὐταὶ καθεζέσθωσαν σιωπὴν ἄγουσαι». «Μέσος ἐφ' ὑψηλοῦ» ἵστατο ὁ «ἀναγνώστης»⁷.

Οἱ «Ἀποστολικές Διαταγές» παρέχουν ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὰς ἐορτὰς, δηλαδὴ γιὰ τὴν Κυριακὴν, κατὰ τὴν ὁποία ἐορτάζομε «τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναστάσιμον ἡμέραν⁸, γιὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων⁹, γιὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα, περὶ τῆς ὁποίας λέγονται τὰ ἐξῆς: «Τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα ἀκριβῶς ποιεῖσθαι μετὰ πάσης ἐπιμελείας μετὰ τροπὴν ἰσημερινήν... Ὑμεῖς δὲ φυλάσσεσθε ἀκριβῶς τὴν ἰσημέριον τροπὴν τῆς ἑαρινῆς ὥρας»¹⁰.

(Συνεχίζεται)

σὲ πολλοὺς ἄλλους λαούς. Ἡ Ἀνατολή, ἀπ' τὴν ὁποία ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, θεωρήθηκε πάντοτε ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ὡς ὁ τόπος, ἀπ' τὸν ὁποῖο ἐκπορεύεται ζωὴ, δύναμις καὶ χαρὰ. Ἡ στροφὴ πρὸς Ἀνατολὰς χρησιμοποιήθηκε κι' ἀπ' τοὺς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι θεωροῦσαν τὸν Χριστὸ ὡς «ἀνατολὴν ἐξ ὕψους» (Λουκ. α' 78), ὡς «ἥλιον δικαιοσύνης» (Ματθ. δ', 3) καὶ ἀπέδιδαν σ' αὐτὸν ὅλες τὰς ἐγκωμιαστικὰς ἐκφράσεις, τὰς ὁποῖες ὁ ἀρχαῖος κόσμος χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὸν ἥλιο. Ὁ Χριστὸς ἦταν γι' αὐτοὺς Sol salutis, ὁ «ἥλιος ποὺ φέρνει τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν. Σιγὰ-σιγὰ ἐπεκράτησεν ἐπίσης ἡ ἀντίδοξα τῶν χριστιανικῶν ναῶν νὰ βρῖσκεται πρὸς Ἀνατολὰς (Εὐαγγ. Θεοδωροῦ, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 318).

7. Βιβλίον Β', κεφ. 57: «Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων» (ΒΕΠΕΣ), ἐκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας», τόμ. 2 (1955), σ. 52.

8. Βιβλίον Ε', κεφ. 17: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 89.

9. «Τὰς ἡμέρας τῶν ἐορτῶν φυλάσσετε, ἀδελφοί, καὶ πρῶτην γε τὴν γενέθλιον... μεθ' ἣν ἡ ἐπιφάνιος ὑμῖν ἔστω τιμωτάτη, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἀνάδειξιν ὑμῖν τῆς οἰκείας θεότητος ἐποίησατο» (Βιβλίον Ε', κε. 13, ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 84).

10. Βιβλίον Ε', κεφ. 17: ΒΕΠΕΣ τόμ. 2 σ. 89.

1. B. Altaner, Patrologie³, Freiburg i. Br. 1958, σ. 49.

2. Τὰ ἐξ πρῶτα ἐκ τῶν ὀκτὼ βιβλίων τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» εἶναι ἐπεξεργασία τῆς «Διδασκαλίας» (Δ. Μπαλάνοῦ, Πατρολογία, Ἀθήναι, 1930, σ. 435-436).

3. B. Altaner, ἐνθ' ἀνωτ.

4. Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδωροῦ, Μαθήματα Λειτουργικῆς, Τεύχος Α', ἐν Ἀθήναις 1975, σ. 179-180.

5. B. Altaner, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 50. Παν. Κ. Χρήστου, Διαταγαὶ Ἀποστόλων, Θρ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 4, Ἀθήναι 1964, σ. 1182.

6. Ἡ στροφὴ πρὸς Ἀνατολὰς κατὰ τὴν ὥραν τῆς λατρείας ἦταν σταθερὴ συνήθεια στοὺς Ἕλληνας, στοὺς Ρωμαίους καὶ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

406. "Ακουσα στα εἰρηνικά καὶ στὸ «Ὑν πρώτοις...» νὰ λέγεται «τοῦ πατρὸς καὶ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν...». Στὶς φυλλάδες ἔχει μόνον «τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν...». Τί εἶναι ὁ ρόθος; (Ἐρώτησις Πανος. Ἀρχιμ. Δ. Σ.).

Ἡ μνημόνευσις τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιερέως στὰ δίπτυχα τῆς θείας λειτουργίας, στὰ εἰρηνικά καὶ στίς ἐκτενεῖς ὁλων τῶν μυστηρίων καὶ λοιπῶν ἱερῶν τελετῶν, στὸ «Εὐξώμεθα...» τοῦ ἀποδείκνυν καὶ τοῦ μεσονυκτικοῦ καὶ σ' ὅλες τὶς τυχόν ἄλλες περιπτώσεις γίνεται πάντοτε ὅπως τὸ ἔχουν ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ ἔντυπα βιβλία τοῦ λειτουργικοῦ μας τύπου: «τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (δεῖνος)». Αὐτὸ παρελάβουμε καὶ ἔτσι γινόταν στὴ μέρσι σήμερα λειτουργική μας πράξι. Ἐτσι μνημονεύθηκαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία χιλιάδες ἁγίων ἀρχιερέων καὶ μεγάλων πατέρων ἀπὸ χιλιάδες ἱερατικά καὶ διακονικά στόματα κατὰ τοὺς εἰκοσι αἰῶνες τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

«Πατὴρ» μνημονεύεται ὁ ἡγούμενος στὰ μοναστήρια («... τοῦ πατρὸς ἡμῶν δεῖνα ἱερομονάχου»). Ἡ χρῆσις τοῦ ἰδιοῦ ὀρου καὶ γιὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπο δὲν εἶναι βέβαια λάθος, ἀφοῦ ὁ ἀρχιερεὺς εἶναι πράγματι ὁ μετὰ Θεὸν πατέρας τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ κληρὸς καὶ λαὸς εἶναι τὰ πνευματικά παιδιὰ τοῦ. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν δικαιώνει τὴ

νεωτερικὴ αὐτὴ προσθήκη. Καὶ ἄλλοτε γράψαμε ὅτι τὰ ἱερὰ λειτουργικά μας κείμενα δὲν κινδυνεύουν τόσο ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς, ὅσο πάσχουν ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσία τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων, ποὺ κυριολεκτικὰ τὰ καταστρέφουν μὲ ποικίλες εὐλαβεῖς προσθήκες λέξεων ἢ καὶ φράσεων ὁλοκλήρων. Τὸ νὰ παρουσιάσουμε τὸν ἑαυτὸ μας εὐλαβέστερο ἀπὸ τοὺς πατέρες μας εἶναι ἐγωισμὸς καὶ ἀμαρτία. Οἱ συντάκτες τῶν ἱερῶν λειτουργικῶν κειμένων πατέρες καὶ ὅσοι εὐλαβεῖς ἱερεῖς διὰ μέσου τῶν αἰῶνων τὰ ἀπήγγελλαν ἔτσι ὅπως ἐκείνοι τὰ διατύπωσαν δὲν ἔρρεφαν λιγώτερο ἀπὸ ἐμᾶς σεβασμὸ πρὸς τὸ ὑψηλὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέως οὔτε ποτὲ διανοήθηκαν νὰ ἀμφισβητήσουν τὴν ἐν Κυρίῳ πατρότητά τοῦ.

Δὲν ἀμφιβάλλουμε ὅτι ἡ προσθήκη αὐτὴ γίνεται ἀπὸ ἀγνὰ κίνητρα. Δὲν ἰσχύει ἀσφαλῶς γι' αὐτὴν ἐκεῖνο ποὺ γιὰ ἄλλη περίπτωσι στηλιτεύοντας γράφει ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης, ὅτι «ἀπὸ κολάκων ἀνθρώπων γέγονε» (Διάλογος..., κεφ. 220). Τί ὅμως πληρέστερο καὶ σοβαρώτερο ἀπὸ τὴν ἀρχαιοπρεπῆ φράσι «ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν»; Καὶ ἂν ἀρχίσουμε τέτοιου εἶδους προσθήκες, ποῦ θὰ σταματήσουμε; Κατὰ τὴν ἴδια λογικὴ δὲν θὰ μπορούσε νὰ προστεθῇ καὶ τὸ «σεβασμιωτάτου» ἢ «θεοφιλεστάτου»; Δὲν εἶναι σεβασμιώτατοι καὶ θεοφιλεστάτοι οἱ ἀρχιερεῖς μας;

Αὐτὰ γιὰ τὴ βυζαντινὴ λειτουργικὴ μας παράδοσι. Σὲ ἄλλους λειτουργικοὺς τύπους πράγματι τὸ μνημόσυνο τοῦ ἀρχιερέως ἢ τοῦ πα-

τριάρχου συνοδεύεται μὲ ποικίλα ἐπίθετα. Στὴν Ἱεροσολυμιτικὴ ἐπὶ παραδείγματι λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου ὁ κατὰ τόπους ἐπίσκοπος μνημονεύεται ὡς «ὁσιώτατος πατὴρ» ἢ «ἅγιος πατὴρ» ἢ «πανόσιος ἀρχιεπίσκοπος» καὶ ὁ πατριάρχης ὡς «ἁγιώτατος πατριάρχης». Στὴν Ἀλεξανδρινὴ ἐξ ἄλλου λειτουργία τοῦ ἁγίου Μάρκου οἱ δεήσεις ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας περιβάλλονται ἀπὸ σειρὰ τίτλων: «τὸν ἁγιωτάτον καὶ μακαριώτατον καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν πάντων τὸν δεῖνα» ἢ «τοῦ ἀρχιερέως ἡμῶν πάπα ἀββά τοῦ δεῖνος, πάπα καὶ πατριάρχου, κυρίου, ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας». Γιὰ τὰ Ἱεροσόλυμα μπορεῖ νὰ προσαχθῇ ὅτι ὁ πατριάρχης ἐκεῖ συνδυάζει καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἡγουμένου, τοῦ «πατρὸς» τῆς Ἀγιοταφικῆς μοναχικῆς ἀδελφότητος. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Σινά, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προέρχονται πολλὰ χειρόγραφα τῆς λειτουργίας αὐτῆς. Γιὰ τὴν Ἀλεξάνδρεια εἶναι γνωστοὶ οἱ ἱστορικοὶ λόγοι ποὺ προκάλεσαν τὴν προσπάθεια ἀναδείξεως τοῦ πατριάρχου τῆς πόλεως αὐτῆς.

Ὁ μακαριστὸς καθηγητὴς ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος Στεφανίδης γράφει ἀποφθεγματικά κάπου στὴν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» του: «Οἱ ἄνθρωποι ὅταν χάνουν τὰ πράγματα, τότε δίδουν σημασίαν εἰς τοὺς τίτλους» (6' ἐκδ., Ἀθήναι 1959, σελ. 440). Ἡ βυζαντινὴ λειτουργικὴ παράδοσις, ποὺ δὲν ἔχασε ποτὲ τὰ «πράγματα», ἔμεινε πιστὴ στὸν ἀρχαῖο λιτὸ δωρικὸ τύπο τοῦ μνημοσύνου τοῦ ἀρχιερέως: «τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν». Ἀς μὴ φιλοδοξήσῃ νὰ τὸν καταστρέψῃ ἡ γενεὰ μας.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

15νθήμερη Ἐφημερίδα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Εἶναι τὸ πνευματικὸ, μαχητικὸ ὄργανο τοῦ κάθε χριστιανοῦ. Πληροφορεῖ, ἐνημερώνει καὶ κατατοπίζει τὸ λαὸ πάνω σ' ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικά, πνευματικά καὶ θρησκευτικὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Κυκλοφορεῖ τὴν 1η καὶ 16 κάθε μήνα. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ 300 δρχ. Καθῆκον τῶν ἐφημερίων εἶναι ἡ ἐγγραφή συνδρομητῶν.

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΙΩΝΑ*

ΤΟΥ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Καλή ἀρχὴ κάνεις μὲ αὐτὰ τὰ λόγια σου, γιὰ τοῦ Ἀμαθί. Γιατί, ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα, ἐκτὸς ἀπὸ κάποιες διακυμάνσεις, θὰ εἶσαι σωστός. Δὲν ξέρεις ν' ἀντιστέκεσαι ὡς τὸ τέλος. Εἶσαι ἀγαθὴς ὑφῆς. Λοιπόν, ἀπρόσεχε σεαυτῷ, μὴ πλατυνθῇ ἡ καρδιά σου καὶ παραβῆς καὶ λατρεύσης θεοὺς ἑτέροις καὶ προσκυνήσης αὐτούς» (Δευτερον. ια' 16).

Δὲν εἶναι φρόνιμο νὰ κρίνουμε τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν εἰκόνα βιοτῆς ποὺ ἐμφανίζουν σήμερα. Ἄν βρισκονται σὲ ἀσχημὴ, ἀποτρόπαιη κατάσταση, ἀκολουθώντας τὰ μονοπάτια τῆς ἀνομίας, αὐτὸ δὲν σημαίνει βέβαιον κατάντημα στὴν Κόλαση. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς μένουν ὡς τὸ τέλος ὑποχείριον τοῦ Πονηροῦ, ὑφαίνοντας μὲ τὰ ἔργα τους ἓνα δοξαστικὸ σ' αὐτόν, δὲν θὰ κρατήσουν γιὰ πολὺ ἀλλοιωμένη τὴν ὕψη τοῦ ἀνθρώπινου γένους, τὴ θέα τοῦ μυστικοῦ ἀγροῦ. Προειδοποιεῖ ὁ Ἰδιοκτῆτης του: «Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερисμοῦ (τῆς Ἡμέρας τῆς Κρίσεως) καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερисμοῦ ἔρῳ τοῖς θερισταῖς: συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δῆσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου» (Ματθ. ιγ' 30).

Γιὰ κάθε ἓνα μας, ἀκόμα καὶ τὸν πιὸ ἐκδοτο στὴν ἁμαρτία, δὲν λείπει τὸ ἐνδεχόμενον νὰ τὸν δεῖς, ξάφνου, σὲ ἀνάνηψη. Ἡ πείρα τῶν αἰώνων, ὡς σήμερα, βοᾷ. Μπορεῖς νὰ συγκοιμῇσεις παραδείγματα τὸ ἓνα πᾶνω στὸ ἄλλο. Ἀπὸ τὸν προφῆτη ποὺ τώρα μελετᾶμε, ὡς τὴν πόρνη καὶ τὸ ληστὴ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ κατόπιν ὡς τὸν ὅσιο Μωϋσῆ τὸν Αἰθίοπα καὶ τὸν Αὐγουστίνον. Γαλαξίας ὁλόκληρος εἶναι αὐτὰ τὰ ὀνόματα, ποὺ ἀναδύθηκαν ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ καταστέρωσαν τὴ μνήμη τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ σταμάτημα τοῦ σάλου.

Γιὰ νὰ γλιτώσει τὸ πλήρωμα, ἔπρεπε ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ ξένου πᾶνω στὸ καράβι. Τὸ βιβλίον μᾶς λέει ὅτι αὐτὸ δὲν τὸ ἔκαναν ἀπὸ δική τους πρωτοβουλία. Τὸν ρώτησαν. Τί τοὺς πρότεινε; Παρὰ τὸν τρόπο ποὺ ἐνιωθάν, βλέποντας τὴ θάλασσα ν' ἀγριεύει πιὸ πολὺ, δὲν ἔφθασαν στὸ σημεῖο, ὅπως θὰ ἦταν φυσικόν, νὰ τὸν θανατώσουν. Ὁ ἴδιος τοὺς

προτρέπει νὰ τὸν ρίξουν στὸ πέλαγος. «Ἀρατὲ με καὶ ἐμβάλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ὑμῶν· διότι ἐγὼ ὅτι δι' ἐμὲ ὁ κλύδων ὁ μέγας οὗτος ἐφ' ὑμᾶς ἐστὶ· καὶ παρεβιάζοντο οἱ ἄνδρες τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν γῆν καὶ οὐκ ἠδύναντο, ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο καὶ ἐξηγείρετο μᾶλλον ἐπ' αὐτούς» (α' 12-13).

Ἄς προσέξουμε δυὸ σημεῖα στὸ παρὰ πᾶνω ἐδάφιο.

Τοὺς βεβαιώνει ὁ ἴδιος ὅτι μονάχα ἔτσι θὰ ἔπαυε τὸ κακὸ ποὺ τοὺς βρῆκε. Ὁ λόγος ἦταν ἀπλός. Ἄν τὸν πετοῦσαν μακριά, θὰ ἐβγαίνουν ἀπ' ὅ,τι ἐκεῖνος τοὺς προξενούσε. Οἱ ἴδιοι δὲν ἔφταιγαν σὲ τίποτε γιὰ τὴ θεομηνία.

Στὴ μετάνοια, δὲν ὑπάγεται μονάχα τὸ πικρὸ αἶσθημα, ἡ συντριβή. Περιλαμβάνεται καὶ ἡ προθυμία νὰ πληρώσει κανεῖς, ὅσο ἀκριβὰ καὶ ἂν εἶναι, γιὰ τὴ ζημιὰ ποὺ ἔκανε ἡ κάνει στοὺς πλησίον του. Συγχνὰ, ἡ μεταμέλεια εἶναι καὶ ἀνταπόκριση στὴν ἀγάπη. Ἀνταπόκριση συναισθηματική, ἀλλὰ καὶ ἐμπρακτὴ.

Δὲν ἀμφιβάλλουμε γιὰ τὴν εἰλικρίνεια τοῦ ἀρχιτελώνη τῆς Ἱερικῶ, ὅταν συμπλήρωσε τὴ δήλωση τῆς μεταστροφῆς του μὲ τὴν παρὰ κάτω ὑπόσχεση: «Ἴδου τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα (ἂν ἀδίκησα κάποιον χρησιμοποιώντας συκοφαντία καὶ καταγγελίες ὅτι χρωστοῦσε φόρο μεγαλύτερο ἀπὸ τὸν πραγματικόν), ἀποδίδωμι τετραπλοῦν» (Λουκ. ιθ' 8). Ὁ Ζακχαῖος, μὲ τὴ συμπεριφορὰ του σὰν ὄργανο τῶν Ρωμαίων κατακτητῶν, ἀπομυζοῦσε τὸ λαὸ του. Μ' αὐτὸ τὸ συναίσθημα, ἀποφασίζει νὰ μοιράσει στοὺς φτωχοὺς τὸ μισὸ τῶν ὑπαρχόντων του. Ἀλλὰ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γενικὸ κακόν, εἶχε διαπράξει καὶ ἄλλο, συγκεκριμένο, κατὰ περιπτώσεις. Εἶχε εἰσπράξει καὶ ἰδιοποιηθεῖ χρήματα ποὺ δὲν ὀφείλονταν. Καὶ αὐτὴ τὴν ἀδικία θέλει νὰ ἐξαλείψει, ἐπιστρέφοντας στὰ θύματά του τέσσερις φορές πιὸ πολλὰ ἀπ' ὅσα τοὺς εἶχε πάρει.

Κάτι παράλληλον μ' αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει ἡ Καινὴ, ἔχουμε ἐδῶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Κινδυνεύουν ζωές. Καὶ μιὰ ζωὴ προσφέρεται. γι' ἀντάλλαγμα. Ἡ κηλιδωμένη γιὰ τίς ἀθῶες

Τὸ ἄλλο σημεῖο εἶναι ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ἀλλόθρησκοι δὲν ἐντυπωσιάσθηκαν ἀπὸ τὴν παράκληση τοῦ Ἐ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 214 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 τεύχους.

βραίου να τὸν θυσιάσουν γιὰ νὰ γλιτώσουν οἱ ἴδιοι. Ἀντὶ νὰ τὸν ἀδράξουν εὐθύς καὶ νὰ τὸν ἐκσφενδονίσουν στὰ μανιασμένα νερά, ἐξακολουθοῦν νὰ παλεύουν, πασχίζοντας νὰ πλησιάσουν σὲ στεριά.

Τί δείχνουν μ' αὐτὴ τὴν ἀνυπακοή; Δὲν τοὺς εἶναι εὐκολο νὰ συνηθίσουν σὲ μιὰν ἰδέα, ὅσο πειστική καὶ ἂν ᾔταν, ποὺ θὰ κόστιζε τὴ ζωὴ ἐνὸς συνανθρώπου τους. Εἶναι φιλότιμοι καὶ μακρόθυμοι. Ποὺ σημαίνει, εἶναι συγχωρητικοί. Μεγάλῃ ἀρετῇ τοὺς διακρίνει, ἐνῶ ἡ ὀρησκεία τους εἶναι τόσο φθνή.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, μὲ τὴν πρόταση ποὺ τοὺς ἔκανε, πρόσφερε τὸν ἑαυτὸ του στὸ θάνατο, γιὰ νὰ ἐπιβιώσουν αὐτοί. Τὸν μιμοῦνται, ἀπὸ τὴν πλευρά τους, παρατείνοντας τὴν πάλη μὲ τὰ κύματα.

Τί ἄλλο εἶναι ἀνώτερο, δείχνοντας ὅσο τίποτε τὴν εὐγένεια τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης, παρὰ τὸ νὰ μὴν ἀπεχθάνεσαι καὶ νὰ μὴν ἀφανίζεις ὅποιον πάει νὰ σὲ καταστρέψει; Πρόκειται γιὰ κορυφαία ἠθική, ποὺ ἀνθίζει στίς ἀληθινὰ ἐνθεες φύσεις. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ χριστιανικὸ μοναχισμό, στάδιο ἀγώνων μὲ σκοπὸ τὴν εὐαγγελικὴ τελειότητα, αὐτὸ τὸ ἀκριβὸ στολίδι ἐπιδιώκεται κατ' ἐξοχὴν ἀνάμεσα στὰ ἄλλα χαρίσματα.

Μιὰ μικρὴ ἱστορία, παρμένη ἀπὸ τίς μνῆμες τοῦ ἀρχαίου ἀσκητισμοῦ, ἀξίζει νὰ ἔλθει στὴ μέση, διδάσκοντάς το ὁμορφα.

Κάποιος ἀναχωρητής, Παμβῶ τὸν ἔλεγαν καὶ ἐγκαταβίωσε στὴ Θηβαΐδα τῆς Αἰγύπτου, εἶχε ἓνα νεαρὸ ὑποτακτικό. Λέει μιὰ μέρα σ' αὐτὸ τὸ παιδί:

— Νὰ μὲ εἰδοποιεῖς ἔγκαιρα κάθε φορὰ ποὺ, κατὰ τὴν κρίση σου, κάνω κάτι ἱκανὸ νὰ προκαλέσει τὴν πτώση μου.

Συμβαίνει λοιπὸν κάποτε καί, ἀπὸ ἀπροσεξία, τὸ πνευματικὸ του τέκνο χύνει στὸ γέροντα ζεματιστὸ νερό. Γίνεται τότε μεταξύ τους μιὰ στιχομυθία.

Ὑποτακτικός:

— Ὁ παράδεισος εἶναι γιὰ τοὺς πράους.

Ἀναχωρητής:

— Δὲν θύμωσα.

— Καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ δὲν καταλογίζουν ἁμαρτίες στὸν ἄλλο.

— Δὲν σοῦ καταλογίζω καμμιά.

— Καὶ γιὰ ὅσους ἀνταποδίνουν καλὸ ἀντὶ κακοῦ. Τότε ὁ ἀναχωρητής ἔσκυψε καὶ φίλησε τὰ πόδια τοῦ ὑποτακτικοῦ του.

Παίρνουμε τὸ μάθημα τῆς ἀνεξικακίας πρὶν ἀπὸ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Καὶ ὅχι ἀπὸ φωτισμένους μόνο, ὅπως ὁ Δαβὶδ ποὺ, ἐνῶ ἔπασσε στὰ χέρια του ὁ Σαούλ, δὲν ἐκδικήθηκε. Ἀλλὰ καὶ

ἀπὸ τὸ θύραθεν κόσμος, ἀπὸ αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς ἀλλόπιστους.

Στὸν καθένα, εἶναι φυτεμένο τὸ θεῖο θέλημα. Ἀδιάφορο ἂν λάμπει μέσα του ὁ ἥλιος τῆς ἀλήθειας, οἱ ἡμέροι τοῦ ἀγαθοῦ, ξεκινώντας ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ εἶναι, ἐμπνέουν θεάρεστους τρόπους, ἀναζητώντας ὅ,τι τὸ δίκαιο, τὸ ἠθικὸ, ἀκόμη καὶ τὸ ἅγιο.

Ἄς ἀκούσουμε, σὰν καταστάλαγμα αὐτοῦ τοῦ διδάγματος, ἓνα μεγάλο ἅγιο τῆς νεότερης Ὁρθοδοξίας, τὸν Ἰωάννη τῆς Κρονστάνδης: «Τί εἶναι γλυκύτερο ἀπὸ τὴν ἀγάπη; Καὶ ὅμως δὲν τὴν ἐπιδιώκουμε. Γιατί; Γιατί ὑποληπτόμαστε ὑπερβολικὰ τὴ σάρκα μας καί, μαζί της, κάθε τί τὸ σαρκικὸ, τὸ ὕλικό. Λοιπὸν, ἂς περιφρονήσουμε τὴ σάρκα καὶ ἂς ἀκολουθοῦμε τὸ πνεῦμα, νεκρώνοντας τὰ ἔργα τῆς σάρκας μὲ τὴ δύναμη τοῦ πνεύματος».

Ἀλλὰ ὅ,τι καὶ ἂν κάνουν οἱ ἄνθρωποι, ἀκόμη καὶ τὸ καλὸ, τὰ πράγματα ἐξελίσσονται πάντα κατὰ τὸ θεῖο θέλημα. Οἱ προσπάθειες γιὰ τὸ πλησίασμα σὲ γῆ ἀποδείχθηκαν μάταιες. Ἦλθε στιγμὴ, ποὺ ἔγινε ἀντιληπτὸ στὸ πλήρωμα ὅτι ἡ οὐράνια βουλή ἦταν ἀντίθετη πρὸς τὴ δική τους. Ἔτσι, λυγίζοντας ἐνώπιόν της, βγήκαν ἀπὸ τὴν ἐπαινετὴ ἀπόφασή τους καὶ συμμορφώθηκαν μὲ τὴν ἄνωθεν ἐπιθυμία. «Καὶ ἔλαβον τὸν Ἰωάνν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ἔσθη ἡ θάλασσα ἐκ τοῦ σάλου αὐτῆς (α' 15).

Στὰ σπλάχνα τοῦ θειόψαρου.

«Καὶ προσέταξε Κύριος κήτει μεγάλῳ καταπιεῖν τὸν Ἰωάνν καὶ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας» (β' 1).

Τί ἀπὸ τὰ ὄντα καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς κτίσης, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, μπορεῖ ν' ἀντιταχθεῖ στὸ Δεσπότη της; «Ὅλα ὑπακούουν σ' αὐτόν. Ζῶα, φυτὰ, πόντος, βουνά, ποταμοί, ἄνεμοι, ἄστρα.

Ἔτσι στέκει, ἂν καὶ φαίνεται σὰν «ποιητικὴ ἀδεία», ἡ φράση τοῦ στίχου «καὶ προσέταξε Κύριος κήτει μεγάλῳ...». Μποροῦσε, περνώντας δίπλα του, νὰ μὴν ἀνοίξει τὸ στόμα καὶ ν' ἀφήσει τὴ λεία ποὺ συναπάντησε. Τὸ ὅτι τὴν κατάπιε, ὀφειλόταν σὲ ἄλλο παράγοντα.

Τί εἶδος ἐνάλιου τέρατος ἦταν ἐκεῖνο; Ὅχι ἱκανὸ νὰ κάνει μιὰ μπουκιὰ ὁλόκληρο ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν κρατήσει ζωντανὸ στὰ σπλάχνα του τρία μερόνυχτα. Ἀπ' ὅσα ξέρεي ἡ σημερινὴ ἰχθυολογία, πρέπει νὰ ᾔταν τὸ φαινόμενο σπάνιο. Μερικοὶ ἐξηγητὲς τῆς Βίβλου, ποὺ ἀποκλείουν τὸ φανταστικὸ σ' αὐτὴ τὴ διήγηση, ἀναφέρουν τὴν ὑπαρξὴ τέτοιων κητῶν, ἀνατρέχοντας στὴν ἱστορία μᾶλλον παρὰ στὴν τωρινὴ πραγματικότητα, ὅση εἶναι διαπιστωμένη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη.

(Συνεχίζεται)

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ (ΚΔ' ΟΙΚΟΙ) ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΑΓΙΩΝ *

(Ποιήματα μοναχῶν ὑμνογράφων)

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΚΑΤΖΗΦΩΤΗ

36. Οἱ κοίχες εἰς τὸν Τίμιον Πρόδρομον. Ποίημα τοῦ Ραματᾶ. Βιβλίον καλοῦμενον ἐκλογαί, Ἐνετίησι ἀφ' ἑ, παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, σσ. 33-41⁷¹.

37. Χαίρετισμοί καὶ Παρακλητικὸς κανὼν εἰς τοὺς Ἀγίους Πάντας, ("Ἅγιον Ὅρος) χ.χ., - σύγχρονη ἐκδόση, - σσ. 44 (ἔργο ἀνώνμου ἀσκητῆ Ἀγιορείτη). Ὁ α' οἶκος ἀρχίζει: «Ἄγγελοι σὺν ἁγίοις συμπληροῦσι τὸν κύκλον...».

38. Κανὼν παρακλητικὸς, Χαίρετισμοί, Ἀκολουθία καὶ Σύντομος βίος Ἀγίου Ἐφραίμ. Τὸ θαυμαστὸν σέμνωμα τοῦ Ὁρους τῶν Ἀμώμων, Ἀθήναι 1973, σσ. 10-16. Ὁ α' οἶκος ἀρχίζει: «Ἄγγελοι ὡσπερ ἄλλοι ἐπὶ τῆς γῆς ἐπολιτεύου, Ὅσπερ Ἐφραίμ, Πάτερ ἡμῶν...».

39. Ἁγία Μαρκέλλα ἡ Χισπολίτις 1500 μ.Χ. Βίος καὶ Ἀκολουθία. Ἡ μνήμη αὐτῆς Ἰουλίου 22. Ἐπιμελεία Παναγιώτου Θ., χ.χ., σσ. 85-95: Χαίρετισμοί τῆς Ἀγίας Μαρκέλλης τῆς Χισπολίτιδος ποιηθέντες παρ' ἀνώνμου ὑπογραφομένου Π.Θ. ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ἀγίου Γεωργίου Ζωγράφου, ἐνθα τὰ Ἱερὰ Λείψανα τῆς ὁμοφύρου τῆς Ἀγίας Μαρκέλλης, Ὁσίας Ματρώνης τῆς Χισπολίτιδος. Τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1973, μνήμη τῆς Ἀγίας Ματρώνης. Ὁ α' οἶκος ἀρχίζει: «Ἄνω Σοι οὐρανίων θαλάμων ὑπανοίγησαν Πύλαι, ὦ Μαρκέλλα Θεόφρων...».

40. Στὸ Ἅγιον Ὅρος κυκλοφοροῦν πολυάριθμοι ἔτυποι φυλλάδες μετὰ χαίρετισμοῦ: σ τ ὸ ν Τί μ ι ο Σ τ α υ ρ ὸ, Ἄ γ ι ο Γ ε ὠ ρ γ ι ο, Ἄ γ ι ο υ ς Π ά ν τ ε ς κ.λπ., ὅπου ἀνατυπώνονται μετὰ παραναγνώσεις παλαιότερα ἔργα ἀπὸ διάφορες ἐκδόσεις. Ἔτσι: σὲ ἐκδόση «Χαίρετισμῶν εἰς τὸν Τίμιον Σταυρὸν» ἀπὸ τοῦς Ζηλωτῆς Ἀγιορείτες Πατέρες, Ἅγιον Ὅρος 1977, σσ.

28, τὸ «σοὶ δοῶντας» ἔγινε «συμδοῶντας» κ.λπ.⁷². Σὲ καθε μοναστήρι: ὑπάρχουν χειρόγραφοι φυλλάδες μετὰ τοῦς χαίρετισμοῦς τῶν κτιτόρων ἢ Ἀγίων τοῦς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνέκδοτοι.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜῶΝ ΑΓΙΩΝ⁷³

Ἀγιαννανίτες, 19 συμπλ. Ἁγία Τριάς, 1. Ἅγιοι Πάντες, 34, 40. Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, 29, 28. Αἰκατερίνη μεγαλομάρτυς, 19. Ἀναστασία Φαρμακολύτρια, 19. Ἀνδρέας Πρωτόκλητος, 8, 14, 20. Ἄννα Θεομήτωρ, 19 συμπλ. Ἀρχάγγελοι, 30, 31. Βαρβάρα, 13. Βικέντιος μεγαλομάρτυς, 11. Βικτωρ μεγαλομάρτυς, 11. Γέννησις Σωτῆρος, 19. Γεράσιμος Κεφαλληνίης, 24. Γεράσιμος ὁσιος Σουδρίας, 19. Γεώργιος Τροπαιοφόρος, 2, 9, 40. Γλυκερία μάρτυς, 19. Δαμιανὸς Ἀνάργυρος, 33. Δημήτριος μεγαλομάρτυς, 8. Διονύσιος Ἀρχιεπ. Αἰγίνης, 7. Διονύσιος ὁ ἐν Ὀλύμπῳ, 19. Διονύσιος ὁ Ρήτωρ, 19. Εἰρήνη Χρυσοβαλάντου, 19. Ἐλέσα ἡ ἐν Κυθήρῳ, 19. Ἐπιφάνιος Ἀρχιεπ. Κύπρου, 18. Ἐφραίμ Ὁρους Ἀμώμων, 38. Ζωοδόχος Πηγή, 6, 19. Θεόδωρος ὁ ἐν Κυθήροις 19. Θεόδωρος Τήρωνος, 19. Θωμᾶς Ἀπόστολος, 6. Ἰγνάτιος Ἀρχιεπ. Μηθύμνης, 17. Ἰερόθεος ὁ ἐν Ἀθῶν, 35. Ἰερώνυμος, 12. Ἰουστίνος, 19. Ἰωάννης Θεολόγος, 1 συμπλ. Ἰωάννης Πρόδρομος, 4(10), 36. Κοσμάς Ἀνάργυρος, 33. Κοσμάς Πρωτετ. Ἀθῶν, 21. Κωνσταντίνος ὁ Ἰβηρῆς, 19. Κόμησις Θεοτόκου, 5, 30. Κυπριανὸς, 19. Μαρία Μαγδαληνή, 27. Μαρκέλλα Χισπολίτις, 39. Μεταφώτες, 21. Μηνᾶς, 11. Μητροφάνης ὁσιος, 19. Νεκτάριος Αἰγίνης, 19. Νικόλαος Μύρων, 25, 26. Νικόλαος ὁ ἐν Βουνένοις, 19. Πανάγιος Τάφος, 32. Παῦλος Ἀπόστολος, 2. Πέτρος Ἀπόστολος, 2. Σεραφεῖμ Ἀρχιεπ. Φαναρίου, 19. Σίμων Μυροβλήτης, 2. Σπυρίδων Τριμιθοῦντος, 6. Στέφανος Πρωτομάρτυς, 3. Τίμιος Σταυρός, 22, 40. Τιμόθεος Ἀρχιεπ. Εἰδύππου, 19 συμπλ. Τριαντάφυλλος νεομάρτυς, 19. Τρεῖς Ἱεράρχες, 15. Ὑπαπαντῇ Σωτῆρος, 17 συμπλ. Ὑπεραγία Θεοτόκος (Ἁγίου Νεκταρίου), 16. Φωτεινὴ Σαμαρεῖτις, 9. Χαράλαμπος, 11. Χριστόδουλος ὁσιος, 6.

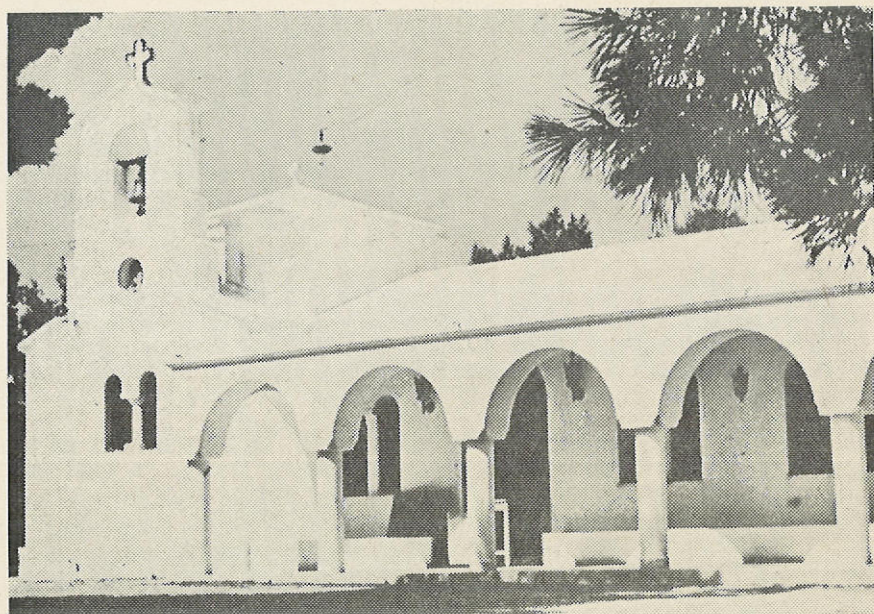
72. Ἡ ἔρευνά μου γιὰ τὴ σύνταξη τῆς μελέτης αὐτῆς βασίσθηκε στὶς βιβλιοθηκῆς Ἐθνικῆς, Γεννάδειο, Ἱερᾶς Συνόδου (Ἀθήνα), Ἀγίου Στεφάνου (Μετέωρα), Ἰωάννου Θεολόγου (Πάτρις) καὶ στὸ τυπικαριὸ τῆς ἀγιορείτικης μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου. Εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τῆς θέσης αὐτῆς θερμὰ τοὺς ἱερομόναχους Ἰουστίνου καὶ Ἀθανασίου Σιμωνοπετρίτης καὶ τοὺς μοναχοὺς Τιμόθεο Γρηγοριάτη, Πολύκαρπο Γρύλλη καὶ Θεοτέκνη μοναχῇ, γιὰ τὶς πληροφορίες ποὺ μοῦ ἔδωσαν.

73. Γιὰ τὰ ἀνέκδοτα ἔργα Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου βλ. σημ. 57.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 217 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 τεύχους.

71. Βλ. Petit, ὅπ. παρ. σελ. 112.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΗΣ ΟΣΙΑΣ ΦΙΛΟ ΘΕΗΣ

ΤΟΥ ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Ὁ ἱερός ναὸς τῆς ὁσίας Φιλοθέης, στὸ δώμῳνο προάστιο τῆς Ἀθήνας εἶναι κτίσμα τοῦ 1930 καὶ ἔχει ἀνεγερθεῖ πλᾶι στὴν κρύπτη ὅπου κοιμήθηκε ἡ ἀγία, στὰ 1589.

Θὰ εἶχε μεγάλο ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίζουμε ὅλες τὲς τοιχογραφίες ἢ τὲς φορητὲς εἰκόνες τῆς νεομάρτυρος Φιλοθέης, ποὺ θρίσκονται στὴν Ἀττικὴ καὶ στὰ γύρω νησιά. Πολλὰ θὰ ἦταν τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ βλέπαμε, ἔχον μόνο ἀπὸ ἀποψη καλλιτεχνική, μὰ καὶ ἱστορική, ἐνδυματολογίας, μετακίνησής πληθυσμῶν κ.λπ.

Αὐτὸ ὅμως ἀπαιτεῖ μεγάλη μελέτη. Γι' αὐτὸ ἐδῶ θὰ ἀναφέρουμε μόνο ὅσες πέσανε στὴν ἀντίληψή μας καὶ ὅσες ἀπὸ τὴ μελέτη μας πληροφορηθήκαμε πῶς ὑπῆρχαν παλαιότερα.

Λίγα σχεδὸν χρόνια μετὰ τὴν ἀγιοποίηση τῆς Φιλοθέης (1600), στὴν Ἀθήνα, στὴν Ἀττικὴ, στὴ Σαλαμίνα, στὴν Αἴγινα, στὴν Τζιά, στὴν Ἀνδρό καὶ ἴσως καὶ στὴν Κρήτη, τιμᾶται μὲ σεβασμὸ τὸ ὄνομά της. Τὰ θαύματά της γίνονται γνωστὰ στὴν Πόλη καὶ στὲς παραδυναστεῖες πολιτείας. Κι ἔτσι, πολὺ νωρὶς ἔχουμε ἀξιόλογες ἀπεικονίσεις τῆς μορφῆς, τοῦ θείου της, τῶν θυμάτων καὶ τοῦ μαρτυρίου της.

Ὁ μεγάλος ἐλαιώνας τῆς Ἀττικῆς εἶναι γεμάτος ἀπὸ πλῆθος μικρῶν ἐκκλησιῶν ποὺ πολλὰς ἔχουν τοιχογραφίες τῆς Φιλοθέης. Ἐνῶ ἀρκετοὺς ἀριθμὸς ἀπ' αὐτὰς εἶναι ἰδιοκτησία τῆς ὁσίας.

Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἀναφέρει ὁ Ἀν. Ὁρλάνδος:

«Ὁλη ἡ κοιλὰς τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ Φαλήρου μέχρι Πάρνηθος ἦτο παλαιότερον καὶ εἶναι —καὶ σήμερον ἐν μέρει— φυτευμένη δι' ἐλαιοδένδρων, ὠνομάζετο δὲ Δόγ-

γος. Ἰδιαιτέρως πυκνὰ καὶ καρπερὰ ἀνεπτύσσοντο τ' ἀργυροφύλλα δένδρα τῆς ἐλαιᾶς κατὰ μῆκος τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Κηφισοῦ εἰς τὴν μεταξὺ τῆς Κολοκυνθοῦς καὶ τοῦ Ρέντη περιοχὴν, ἣτις καὶ ἀποτελεῖ τὸν κατ' ἐξοχὴν Ἀθηναϊκὸν Ἑλαιῶνα».

»Σ' αὐτὸ τὸν ἐλαιῶνα ὑπῆρχαν πλῆθος ἐκκλησιῶν, ποὺ κατὰ τὸ ἔθιμο καὶ «δι' ἀσφάλειαν» τῆς τιμῆς τῶν θυγατέρων των ἔκτιζον ἐντὸς τῶν κτημάτων των μικροὺς ναοὺς».

Στὲς ἀγιογραφίες ποὺ ἔκαναν καὶ ξεχωριστὰ στὰ μικρὰ ναῖδια, μετὰ τὸ μαρτύριο τῆς ὁσίας Φιλοθέης, ὑπῆρχαν ἀπεικονίσεις της, ποὺ μερικὲς διατηρήθηκαν ἴσαμε τὲς μέρες μας.

Ὁ Καμπούρογλου μᾶς πληροφορεῖ πῶς ὑπῆρχαν ἤδη εἰκόνες τῆς Φιλοθέης στὸ Μετόχι τῆς Τζιάς, στὴν Παλισχώρα τῆς Αἰγίνας, στὸν Ἅγιο Ἐλευθέριο, πλᾶι στὴ Μητρόπολη τῆς Ἀθήνας, στὸ ναῖδιο τῆς Ἀγίας Δύναμης (Μετόχι τῆς Μονῆς Πεντέλης στὴν ὁδὸ Μητροπόλεως).

Ἐπίσης ὑπῆρχε ἀπεικόνιση τῆς ὁσίας καὶ στὸ μικρὸ ναὸ τοῦ Προφήτη Ἐλισαίου, στὸ Μοναστηράκι, ποὺ τὸ γκρέμισαν οἱ νεόπλουτοι Ἀθηναῖοι γιὰ νὰ μὴ τοὺς θυμίζῃ ἴσως τὸν ἀγαθὸ καὶ ταπεινὸ Παπαδιαμάντη, ποὺ ἐφείλε μαζὶ μὲ τὸν παπα - Πλανὰ ἐκεῖ ἀτέλειωτες ὥρες.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλες ἀξιόλογες ἀπεικονίσεις ἔχουμε τῆς ὁσίας Φιλοθέης στὴν Ἀθήνα καὶ ἐνα γύρω στὰ νησιά τοῦ Σαρωνικοῦ.

Στὴ Μονὴ Φανερωμένης στὴ Σαλαμίνα, στὸν Ἅγιο Ἀνδρέα στὰ Πατήσια, στοὺς Ἁγίους Ἀναργούρους στὸν Πειραιά, στὸν Ἅγιο Ἀλέξανδρο Παλ. Φαλήρου. Καὶ δέδωκε στὴν Ἁγία Φιλοθέη, τὸ δμῶνυμο προάστιο. Στὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου στὴν Καλογρέζα. Καὶ φυσικὰ ὅπου τιμᾶται ἡ μνήμη τῆς.

Ἐξχωριστὰ ὅμως, μιλώντας γιὰ τὴ Σαλαμίνα, ἔχει ὅπου πολλές φορές οἱ Ἀθηναῖοι πῆγαν ὡς φυγάδες γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ διάφορες κακοσύνες πού τοὺς τύχαιναν στὴν ἱστορία, γράφει ὁ ἱστορικός Ἀ. Ευγγούτσος:

«Ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως Σαλαμίνας εὐρίσκεται μικρὸν ναΐδιον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Παναγία τοῦ Μπόσκου ἢ τοῦ Καθαροῦ. Εἶναι μικρὰ βασιλική στεγαζομένη ὑπὸ καμάρας καὶ φέρουσα ἐσωτερικῶς κατὰ τὰς μακρὰς πλευρὰς σειρὰν τυφλῶν τόξων, κατὰ δὲ τὰς πρὸς ἀνατολὰς γωνίας, ὅπου ἡ καμάρα τῆς στέγης ἐνοῦται μετὰ τῶν τοίχων, σχηματίζονται δύο κόγχαι (trompes).

Ὁ εἰσερχόμενος ἔχει ἀμέσως τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εὐρίσκεται εἰς ναΐδιον ἀθηναϊκοῦ ἐντελῶς τύπου, ἀναλόγου πρὸς τὸ Μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου κατὰ τοὺς δορεῖς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως. Τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν περὶ ἔργου ἀθηναϊκῶν χειρῶν ἐπιτείνουν αἱ σωζόμεναι τοιχογραφίαι: τεχνικῆς καθαρώς ἀθηναϊκῆς, ἔργα δὲ οὐχί

Πίνακας τοῦ ζωγράφου Γ. Δούκα πού φιλοτεχνήθηκε γύρω στὰ 1930. Βρίσκεται στὸ ναὸ τῆς ὁσίας στὴ Φιλοθέη.

ἐυκαταφρόνητα. Μία «Ἀκρα ταπείνωσις» εἰς τὴν κόγχην τῆς Προθέσεως εἶναι ἀξία πολλῆς προσοχῆς.

Ὅτι, διὰ καθιστᾶ τὸ ναΐδιον καὶ τὰς τοιχογραφίας του ἀκόμη σπουδαιότερας εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ κτιστοῦ τέμπλου χρονολογία ΑΨΝΗ' (1758). Εἰς τὸ πάχος λοιπὸν τοῦ πρώτου ἀπ' Α πρὸς Δ τυφλοῦ τόξου τοῦ Ν τοίχου εὐρίσκεται ἡ εἰκὼν τῆς Φιλοθέης. Ἡ Ὅσια φέρει τὸ μοναχικὸν τῆς ἔνδυμα καὶ εἰκονίζεται εὐλογοῦσα διὰ τῆς δεξιᾶς διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατοῦσα σταυρόν. Ἡ μορφή τῆς δὲν ἔχει τίποτε τὸ σχηματικὸν καὶ τὸ κατὰ συνθήκην ἀλλὰ φαίνεται ἐντελῶς φυσικῇ, ἐκεῖνο δὲ πού τὴν χαρακτηρίζει εἶναι: μία ἐξαιρετικὴ λεπτότης καὶ εὐγένεια εἰς τὴν μορφήν καὶ μία ἀτμόσφαιρα ἀγιοσύνης πού τὴν περιβάλλει».

Ἀλλὰ καὶ ἄλλη, ἐξίσου ἀξιόλογη ἀπεικόνιση ὑπάρχει σήμερον πού μᾶς προσφέρει σημαντικὰ στοιχεῖα γιὰ σοβαρὰ παρατηρήσεις. Εἶναι ἡ τοιχογραφία πού θρίσκεται στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, στὴν Αἶγινα.

Γράφει στὸ σπάνιο διδύρακι του, γιὰ τὴν Αἶγινα, ὁ δημοσιογράφος Σπύρος Ἀλεξίου:

«Τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Κυριακῆς ὑπῆρξε κέντρο τῆς Παλαιόχωρας μετὰ τὴν καταστροφὴ ἀπὸ τὸν Βαρδαρόσσα. Ἐχει διατηρηθεῖ περισσότερο ἀπὸ τὰλλα χτίρια, γιατί λειτουργοῦσε ὡς τὰ 1830. Ἡ πλακοστρωτὴ αὐλὴ του σκιάζεται ἀπὸ ἓνα μεγάλο πεῦκο. Πέρα ἀνοίγεται θαυμάσιο τὸ τοπίο μὲ φόντο τὸ Σκασιμένο δουνάκι,

Ἡ σπάνια τοιχογραφία τῆς ὁσίας Φιλοθέης πού βρίσκεται στὸν ἱερὸ ναὸ τῆς ἁγίας Κυριακῆς στὴν Αἶγινα. Ἡ φωτογραφία εἶναι ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Σπ. Ἀλεξίου «Αἶγινα».

ένα σδησμένο ήφαιστειο. Σώζονται σέ άρκετό ύφος οί τοίχοι τών κελλιών πού τριγύριζαν κλιμακωτά τήν εκκλησία, μιά διπλή βασιλική άφιερωμένη στην Άγία Κυριακή (δεξιά) και Ζωοδόχο Πηγή (άριστερά)...

Στόν Δυτικό τοίχο τής Ζωοδόχου Πηγής, άριστερά στην είσοδο, ύπάρχει μιά ωραία εικόνα τής Άθηνάϊας Άγίας Φιλοθέης, ή μόνη σύγχρονη τής Άγίας.

Οί τοιχογραφίες είναι διαφόρων εποχών, όλες όμως αρχαιότερες από τό 1680».

*

Ό Γάλλος Ίησουίτης Βαδιή πού επισκέφθηκε τήν Άθήνα, γράφει: πώς ύπήρχαν γύρω στίς 300 θυζαντινές και μεταθυζαντινές εκκλησίες.

Άλλες άπ' αυτές στο μεταξύ μετατράπηκαν σέ μπαρουταποθήκες, στρατώνες, σταύλους, δικαστήρια. Άλλες γκαρεμίστηκαν για νά καλύψουν οικοδομικές ανάγκες κι άλλες καταστράφηκαν από τήν έγκατάλειψη.

Ό περιηγητής Ross στά 1830 ύπολογίζε: πώς στην Άθήνα ύπάρχουν 130 ναοί. Σήμερα όμως άπ' όλους αυτούς τούς ναούς δέν ξμειναν παρά γύρω στούς 55 μόνο!

Πάμπολλοι άπ' αυτούς τούς ναούς, όπωσδήποτε θά είχαν άπαικονίσσεις τής όσίας Φιλοθέης, γιατί ή μορφή της, τό μαρτύριό της και τά θαύματά της ήταν μιá καθημερινή παρουσία στη ζωή τών Άθηνάϊων και τών Γραικών τής εποχής εκείνης.

Άλλά έστω και οί 55 μόνο εκκλησίες πού ξμειναν, άφήνουν νά διαφαίνεται τό ολοκάθαρο πρόσωπο τής Άθηνάς, πριν τήν φτιασιδώσουν με τσιμεντένια μέγαρα, πισσομένους δρόμους και κρύα μάρμαρα!

Δείχουν, άμυδρά βέβαια, μιá εποχή πού διατηρείται λίγο στίς ξεχασμένες μικρές πλατείες, στά μικρά αυτά εκκλησάκια, στ' άδιέξοδα δρομάκια, σέ μερικές μισογκρεμισμένες μάντρες, σέ παλιά κτίρια, σέ μερικά μοναχικά δέντρα πού ξέρουν τήν ιστορία τοῦ τόπου!...

Έκει θρίσκειται ή άληθινή φυσιογνωμία τής Άθηνάς και έσως άκόμα στά γύρω δουνά και στούς λόφους με τά ρέματα, πού δίνουν ώστόσο γεύση μιáς άλλης, πιό ανθρώπινης ζωής. Και ή επιστροφή σ' αυτές τίς γωνιές, σ' αυτές τίς μισοφωτισμένες εκκλησιές τής παλιάς Άθηνάς, με τή φθαρμένη τοιχογραφία τής όσίας Φιλοθέης, δέν είναι ένας νεκρωμένος δρόμος. Μά κόσμος άληθινός, πού πρέπει: νά τόν θυμώμαστε συχνά, για νά πάρουμε τή σίθια πού θ' ανάψουμε τό μέλλον. Γιατί τίποτα από αυτά δέν είναι στατικό. Παρελθόν. Ξεχασμένο αίσθημα. Άλλά ζωή πού έμπνέει και καθοδηγεί και σήμερα.

BIBLIA

ΤΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ

ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

(κείμενο - έρμηνεία)

★

ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

(κείμενο τών έβδομήκοντα)

★

ΨΑΛΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

★

«ΦΩΝΗ ΚΥΡΙΟΥ» Τόμος 1981

★

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

(Είσαγωγή, μετάφραση, σχόλια

Στ. Παπαδόπουλου - Β. Μουστάκη)

★

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

(Ν. Μπουγάτσου)

“ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΕΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ,” (SCRUPLE)*

Μετάφραση από τὰ Γαλλικὰ δ. ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΖΗΣΙΜΟΥ
Θεολόγου - Ψυχιατροκοινωνικῆς Λειτουργοῦ

3) ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.

Ἀνάμεσα στὶς ἐκδηλώσεις τῆς λεπτολογίας βρίσκουμε ἐνδείξεις φοβίας καὶ ἔμμονων ἰδεῶν. Οἱ ἐνδείξεις αὐτές, ἂν καὶ θεωροῦνται ὡς βασικὰ στοιχεῖα τῆς λεπτολογίας, ἐν τούτοις δὲν ἀποτελοῦν ἓνα οὐσιαστικὸ στοιχεῖο γι' αὐτήν. Οἱ συγγραφεῖς ποὺ ἐξετάζουν τὴν λεπτολογία σὰν μιὰ εἰδική μορφή τῶν ἔμμονων ἰδεῶν, δὲν ὑπολογίζουν ἀρκετὰ τοὺς ἄλλους παράγοντες, ὡς λόγου χάριν τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ φόβου κ.λ.π.

α) Λεπτολογία καὶ μελαγχολία.

Ἡ ὁμοιότης, ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ συνηθισμένες περιπτώσεις λεπτολογίας καὶ μελαγχολίας, εἶναι μᾶλλον ἐπιφανειακή. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις συναντᾶμε καταστάσεις καταπίεσεως, ποὺ προέρχονται ἀπὸ μιὰ ἔλλειψη ἰσορροπίας μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ διαφορετικῆς. Ἡ θλίψις καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ μελαγχολικοῦ εἶναι πιὸ γενικὴ καὶ ἀόριστη. Ὁ μελαγχολικὸς εἶναι ἀνίκανος νὰ προσδιορίσει τὴν αἰτία τῆς θλίψεώς του. Μὰ καὶ ἂν μπορούσε νὰ τὴν προσδιορίσει, θὰ ἦταν τελείως δυσανάλογη μὲ τὴν πραγματικότητα. Ἀλλωστε δὲν ἀνησχεῖ γι' αὐτὴν τὴν αἰτία: τοῦ ἔχει γίνεи κατὰστασις αὐτὸ ποὺ τὸν φοβίζει, χωρὶς ἐξέταση καὶ ἐπιθυμία ν' ἀπελευθερωθεῖ ἀπ' αὐτό.

Ἀντίθετα, αὐτὸς ποὺ ἔχει περιδεῆ συνείδηση, φοβᾶται γιὰ κάτι κακὸ καλὰ προσδιορισμένον. Φοβᾶται ὅτι διέπραξε αὐτὴ ἢ ἐκείνη τὴν ἁμαρτία εἰδικά. Ἀναζητεῖ τὴν αἰτία τοῦ φόβου του γιὰ νὰ τὴν ἀποβάλλει.

Ἄν ἡ μελαγχολία καὶ οἱ συνειδησιακὲς ἀνησυχίες εἶναι πολὺ στενὰ καὶ συγχρόνως ἐπικίνδυνα ἐνωμένες, εἶναι γιὰ τὴν πρώτη ἀποτελεῖ προετοιμασία τῆς δευτέρας. Ὅταν οἱ συνειδησιακὲς ἀνησυχίες γεννιοῦνται μέσα στὴν μελαγχολία, εἶναι νὰ τὶς φοβούμεθα περισσότερο.

β) Λεπτολογία καὶ ὑστερία.

Ὁρισμένες περιπτώσεις συνειδησιακῶν ἀνησυχιῶν παρουσιάζουν πολὺ περισσότερο συμπτώματα ὑστερίας παρά συνειδησιακῶν ἀνησυχιῶν. Ὅμως δὲν πρέπει νὰ τὰ συγχέουμε, γιὰτὶ ὑπάρχει μιὰ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τους. Ἐνὰ κτυπητὸ χαρὰκτηριστικὸ τῆς ὑστερίας εἶναι ἡ ἀμβλυνσις τῆς συνειδήσεως. Ἐνῶ στὸ ἄτομο μὲ περιδεῆ συνείδηση δὲν τίθεται καὶ ἂν θέμα ἀμβλύνσεως τῆς συνειδήσεως, ἀλλὰ μόνον καταπίεσεως. Ἐτσι ἐνῶ ὁ ὑστερικὸς ὠθεῖ τὰ συναισθήματά του εἰς τὸ maximum, ἐκεῖνος μὲ τὴν περιδεῆ συνείδηση δὲν γνωρίζει πάντα ἐὰν ἀγαπᾷ ἢ μισεῖ.

Τόσον οἱ καταστάσεις αὐτῶν μὲ περιδεῆ συνείδηση, ὅσο καὶ οἱ ἀντιδραστικοὶ τύποι τῶν ὑστερικῶν, ἔχουν ὡς βάση μιὰ νευρωτικὴ προσωπικότητα,μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν καὶ οἱ δύο νευρωτικὲς καταστάσεις, ἂν καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις διαχωρίζονται.

γ) Λεπτολογία καὶ σχιζοφρένεια.

Ἡ λεπτολογία ἐμφανίζεται καμμιά φορά σὰν περίπτωσις σχιζοφρένειας. Ὅμως ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο εἶναι σημαντικὴ.

Πρῶτα-πρῶτα ἡ σχιζοφρένεια εἶναι μιὰ τρέλλα, ποὺ δηλητηριάζει τὸ ἄτομο σιγά-σιγά, ἐνῶ ἡ λεπτολογία εἶναι μιὰ νευρωτικὴ ἀντίδραση ποὺ πρέπει νὰ θεωρεῖται σὰν μιὰ ἀσθένεια στὴν ἀρχὴ τῆς.

Ἐπὶ πλέον οἱ ἐκδηλώσεις εἶναι πολὺ διαφορετικές:

Ἡ σχιζοφρένεια λ. χ. προξενεῖ μιὰ πλήρη διαταραχὴ μέσα στὸν ψυχικὸ μηχανισμό. (Δὲν προσβάλλεται μόνον ὁ χῶρος τῆς γνώσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιθυμητοῦ).

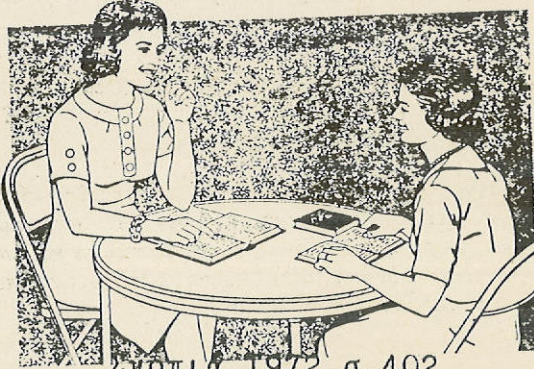
* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 220 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 τεύχους.

ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ*

Του Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

7

«Ο χιλιαστής που συνομιλεί μαζί μας δεν ενδιαφέρεται για τα προσωπικά μας προβλήματα, ούτε συγκινείται πραγματικά από τις απόψεις μας: να δείχνει ενδιαφέρον ζητάει απλώς «προγεφύρωμα», αναζητάει την «αποκριτική μας χορδή» για να «παίξει επάνω καλά» με σκοπό να μας φέρει «χωρίς αντίστασι στον Θεοκρατικό αντικειμενικό σκοπό» (Εύπνα 22-6-1961, σ. 30).

Εικόνα 1972, σ. 402

«Αγωνίζεσθε σθεναρά στο να κάνετε επανεπισκέψεις σε ενδιαφερόμενα άτομα, να μαθητεύετε;

«Μάθετε και γνωρίζετε πώς να βρίσκετε τον σπινθήρα του ενδιαφέροντος στα διάφορα άτομα, την αποκριτική των χορδή, και κατόπιν παίζετε επάνω καλά και να φέρετε τον άκροατή χωρίς αντίστασι στον θεοκρατικό αντικειμενικό σκοπό» (Ίκα-νοί διάκονοι 20,7).

Για να κατανοήσουμε καλλίτερα αυτόν τον «θεοκρατικό αντικειμενικό σκοπό» θα αναφερθούμε σε περιστατικό που συνέβη στη Γερμανία και δημοσιεύεται στο δι-βλίο μας «Η δικτατορία του Μπρούκλιν» (σελ. 116-119).

Πρόκειται για νεαρή ρωμαιοκαθολική γυναίκα, που ενώ ήταν ένδεκα χρόνια παντρεμένη, δεν έκανε παιδί, παρ' όσον ότι το επιθυμούσε πολύ. Όλοι την αποθάρρυναν στο θέμα αυτό, με αποτέλεσμα να αίσθάνεται μόνη και να νοιώθει έσωτερικά μεγάλο κενό.

Η γυναίκα ήταν φανατική καθολική. Όταν πλησία-ζαν στο σπίτι της χιλιαστές, τους έδιωχνε από μακριά. Όμως εκείνοι δεν άργησαν να πληροφορηθούν τη λε-πτή της «χορδή». Έτσι μιά μέρα κτυπούν την πόρτα της. Όταν άνοιξε δεν είδε τίς γνωστές φυσιογνωμίες των χιλιαστών. Μιά γυναίκα της ηλικίας της βρισκόταν έξω μαζί της είχε ένα εξάχρονο χαριτωμένο κοριτσάκι.

Πώς μπορούσε να μη προσέξει το κοριτσάκι, αφού κι εκείνη επιθυμούσε από πολλά χρόνια ένα τέτοιο παι-δί; Έτσι άνοιξε διάπλατα την πόρτα και κάλεσε τους επισκέπτες στο σπίτι της. Ήσαν ευγενικοί, φιλικοί, πρόθυμοι, πόσο συμμετείχαν στο πρόβλημά της και με ποιά πειστικότητα της αποδείκνυαν την ελπίδα της θά-σημη για εκπλήρωσι της επιθυμίας της να αποκτήσει παιδί!

Έτσι τις ημέρες που έλειπε ο άνδρας της στη δου-λειά του, δεχόταν στο σπίτι της τους χιλιαστές, που τό-σο κατανοούσαν δήθεν τον πόνο της και που ήταν οι μόνοι άνθρωποι που της έδιναν ελπίδα. Και όλα αυτά τα απο-δείκνυαν μέσα από τη Γραφή!

Μετά 6 μήνες παρατήρησε πώς δεν ήθελε πια να πη-γαίνει με τον άνδρα της στην Έκκλησία. Όμως ήθελε να μείνει καθολική. Άλλα οι χιλιαστές δεν της είπαν ποτέ πώς δεν πρέπει να πηγαίνει στην Έκκλησία, αντί-θετα την παρακινούσαν να εκκλησιάζεται. Κατάπληκτη διεπίστωσε πώς έσωτερικά είχε απομακρυνθεί από την πίστι της. Για το θέμα αυτό κατέστησε υπεύθυνους τους χιλιαστές και δεν ήθελε να τους ξαναδεχθεί στο σπίτι της. Όμως λίγες μέρες κατόπιν ξαναήλθαν και ήταν τόσο φιλικοί και είχαν τόση κατανόησι για το πρόβλημά της, όπως πάντα. Έτσι δεν άντεξε ή καρδιά της να τους διώξει.

Οι επισκέψεις συνεχίστηκαν επί ένα χρόνο και ή επιθυμία της να αποκτήσει παιδί μεγάλωνε περισσότερο, παρ' όλη την ιατρική γνωμάτευσι που το απέκλειε αυτό.

Οι πρώτες συζυγικές δυσκολίες έμφανίστηκαν. Αίσθα-νόταν μεγαλύτερη έλξη στους χιλιαστές, που τόσο την κατανοούσαν. Σε αυτούς μπορούσε να ανοίξει την καρδιά της! Εαφνικά κατάλαβε πώς σκεπτόταν σαν κι αυτούς. Αυτό την τρώαζε, γιατί δεν ήθελε να απαρνηθεί την

* Συνέχεια εκ της σελ. 220 του υπ' αριθ. 20 τεύχους.

Συνέχεια στη σελ. 238

"Εννοια καὶ περιεχόμενο τῆς ἐλληνικῆς παράδοσης"

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΒΑΡΛΑ *

Σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τὴν ἰδέα ὅτι ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ πολλὰ πράγματα πού τοὺς ἐμπόδιζαν νὰ εἶναι ἐλεύθεροι. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ αὐτὰ πράγματα εἶναι ἡ παράδοση τὴν ὁποίαν θεωροῦν σὰν τροχοπέδη γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐλευθερία. Αὐτὸ συμβαίνει ὅμως διότι οἱ ἄνθρωποι αὗτοι ταυτίζουσι τὴν ἔννοια τῆς παραδόσεως μὲ κάθε τι τὸ παλαιὸ καὶ ἀπηρχαιωμένο πού κρατᾷ τὸν ἄνθρωπο καθηλωμένο σὲ ξεπερασμένα σχήματα τρόπου ζωῆς, σκέψεως καὶ δράσεως. Αὐτὴ ἡ ἔννοια τῆς παραδόσεως δὲν ταυτίζεται μὲ κανένα τρόπο μὲ τὴν στασιμότητα καὶ τὴν παρελθοντολογία. Βασικὸ στοιχεῖο τῆς παραδόσεως εἶναι ἡ ἀνανέωση. Ἡ παράδοση ἐννοιολογικὰ προϋποθέτει δύο πρόσωπα: τὸν παραδίδοντα καὶ τὸν παραλαμβάνοντα. Προϋποθέτει ἐπομένως κίνηση. Ἡ κίνηση ὅμως πρὸς τὰ ἔμπροσθ, γίνεται ὅπως γνωρίζουμε, μὲ τὸ ἔνα πόδι: σταθερὸ στὸ ἔδαφος καὶ τὸ ἄλλο σηκωμένο στὸν ἀέρα γιὰ νὰ πατήσῃ ὀλίγο πιὸ μπροστά. Ἡ διαδικασία αὕτη εἶναι συνεχὴς καὶ ἀέννητη στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. Μὲ τὴν κίνηση ὅμως αὕτη τὸ πρόσωπο πού κινεῖται: δὲν χάνει τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του. Ἀντίθετα, σ' αὐτὸ πού ἔχει καὶ εἶναι, προσθέτει νέα στοιχεῖα πού τὰ διαμορφώνει: στὴν προσπάθειά του νὰ θαδίσῃ μπροστὰ μὲ δῆμα πιὸ δέδαιο καὶ πιὸ σταθερὸ, χρησιμοποιώντας τὴν πείρα πού ἀπόκτησε ἀπὸ τὴν μέχρι τώρα διαδρομὴ του. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὕτη, τὸ παρελθόν, εἴτε ὡς ἱστορία εἴτε ὡς συνείδηση τοῦ ἔθνους, ἀποτελεῖ στὴν ἔννοια τῆς παραδόσεως τὸ στατικὸ στοιχεῖο τῆς, τὸ πόδι δηλ. πού πατάει: σταθερὰ στὸ ἔδαφος, ἐνῶ ὅ,τι καινούργιο προστίθεται: κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κίνησης ἀποτελεῖ τὸ δυναμικὸ στοιχεῖο τῆς παράδοσης, πού κι αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του δένεται ὀργανικὰ καὶ ἁρμονικὰ μὲ τὸ παρελθόν γιὰ νὰ ἀποτελέσουν τὸ πλούσιο καὶ πολύμορφο καὶ πολύχρωμο περιεχόμενο τῆς παράδοσης. Κάποιος σύγχρονος Ἕλληνας διαανοούμενος παρομοιάζει τὴν παράδοση μὲ τὸν ποταμὸ: Τὸ δυναμικὸ στοιχεῖο πού κινεῖται εἶναι τὸ νερὸ πού πάντα κυλᾷ πρὸς τὰ ἔμπροσθ. Ἐνῶ τὸ στατικὸ στοιχεῖο εἶναι ἡ ἡραμὴ καὶ σιωπηλὴ κοίτη τοῦ ποταμοῦ πού εἶναι ἀθάτα. Ὅσο πιὸ θαθεῖα εἶναι ἡ κοίτη τόσο ἀκίνητος εἶναι ὁ ποταμὸς γιὰ πλημμύρες καὶ καταστροφές. Ἐτσι παρελθὸν καὶ παρόν, ἐνωμένα ὀργανικὰ σὲ μιὰ ἀδιάσπαστη ἐνότητα, ἀποτελοῦν τὴν πυξίδα

γιὰ τὴν ἀσφαλῆ πορεία στὸ σκοτεινὸ καὶ ἀδέδαιο μέλλον. Ἐνὰς λαὸς πού ἔχει χάσει τὴν παράδοσή του, εἶναι σὰν τὸν ἄνθρωπο πού ἔχει χαμένο τὸ μνημονικὸ του, πού ἔχει πάθει ἀμνησία. Τὸ σήμερα καὶ τὸ αὔριο εἶναι σφιχτὰ δεμένα μὲ τὸ παρελθόν. Τὸ σήμερα τρέφεται ἀπὸ τὸ χθές, καὶ τὸ αὔριο ἀπὸ τὸ σήμερα. Κάθε προσπάθεια διάσπασης τῆς ἐνότητος αὐτῆς ἰσοδυναμεῖ μὲ ἄρνηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, εἴτε ὡς ἀτόμου εἴτε ὡς ἔθνος.

Τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος ἢ καλύτερα ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἂν διατηρήθηκε μέσα στοὺς αἰῶνες, παρὰ τίς θύελλες πού γνώρισε, εἶναι διότι ἔμεινε πιστὸ στὴν παράδοσή του, ἔμεινε πιστὸ στίς αἰώνιες καὶ ἀκατάλυτες ἀξίες, ὅπως αὐτὲς προσδιορίστηκαν στὴ μακραίωνη ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Κι εἶναι ἀναρίθμητες οἱ ἀξίες αὐτὲς καὶ δὲν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τίς παρουσιάσει: σὲ μιὰ σύντομη περιστατικὴ ὁμιλία ὅπως ἡ δική μας. Ὡστόσο θὰ προσπαθῆσουμε στὴ συνέχεια τῆς ὁμιλίας μας νὰ προσδιορίσουμε τὰ κυριώτερα στοιχεῖα πού συνθέτουν τὸ περιεχόμενο τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσης γιὰ νὰ πάρομε μιὰ ἰδέα γιὰ τὸ ρόλο πού ἔπαιξε ἡ παράδοση στὴ διατήρηση τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ στὴν ἐθνικὴ ταυτότητά μας, παρὰ τίς κοσμογονικὲς ἀνακατατάξεις πού γνώρισαν οἱ λαοὶ τῆς γῆς στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων.

Σὰν κυριώτερες πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες ἢ ἀρετὲς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς θεωροῦνται οἱ ἑξῆς:

1. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐλευθερία.
2. Ἡ ἐμφυτὴ θρησκευτικὴ φύση.
3. Ἡ ἀδιάσπαστη ἐνότητα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας.
4. Ἡ ἐπίδοση στὰ γράμματα καὶ τίς τέχνες.
5. Ἡ ἐθνικὴ συνείδηση.
6. Ἡ φιλελευθερία.
7. Ἡ φιλοπατρία.
8. Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονή.
9. Ἡ προσθευτικὴ φύση.

10. Ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια, ἀτομικὴ καὶ ἐθνικὴ.

* Ἱερατικῶς προϊσταμένου τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ ἱερέως στὴν Ἀνωτάτη Βιομηχανικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, ὅπου ἐκφώνησε τὴν παρούσα ὁμιλία.

“Ας αναλύσουμε, λοιπόν, με κάθε δυνατή συντομία τις αξίες αυτές για να κατανοήσουμε καλύτερα την αίσθηση που κάμνει την Έλληνική φυλή να επιδιώκει στο πέρας των αιώνων.

Η έννοια της ελευθερίας για τον Έλληνα όλων των αιώνων είναι Θεού δώρο, που τυγχάνει με την ίδια την ύπαρξή του. “Οτι διακρίνει τον άνθρωπο από τα λοιπά έμφυχα όντα είναι το λογικό του και η ελευθερία του. Η τελευταία είναι απόρροια της λογικής φύσης του ανθρώπου. Γι’ αυτό ο Έλληνας δεν συμβιβάζτηκε ποτέ με οποιαδήποτε μορφή σκλαβιάς ή τυραννίας, δσαδήποτε υλικά όφελή κι αν του εξασφάλιζε ή τελευταία. Ταύτιζε πάντοτε την ελευθερία με την ίδια την ύπαρξή του. Γι’ αυτό και κάθε φορά που κινδυνεύει η ελευθερία του είναι έτοιμος να θυσιάσει και την ίδια του τη ζωή. Σ’ αυτή τη θεώρηση της ελευθερίας βασίζεται ο ήρωϊσμός των Ελλήνων. Κάθε άλλη προσπάθεια έρμηνείας του είναι έσφαλμένη. Ηρωϊκά στοιχεία θρίσκουμε και σε άλλους λαούς αρχαίους και νεωτέρους. Τα κίνητρα όμως στην περίπτωση των λαών αυτών είναι έντελώς διαφορετικά. Η είναι άκρατος ιδεαλισμός ή εξάλλος σωβινισμός ή μοιρολατρεία. Λέπει δηλ. από τους άγώνες αυτούς το ανθρωπολογικό υπόβαθρο, που τους καταξιώνει σε άγώνες ιερούς, σε άγώνες υπέρ θωμών και έστιών.

Όταν άργότερα η κλασσική Έλληνική αυτή έννοια περί ελευθερίας συμπληρώθηκε από το Χριστιανισμό και κηρύχθηκε ως ελευθερία έν Χριστώ, ή Έλληνική σκέψη είναι εκείνη που ένεδάθυσε στο περιεχόμενο της έννοιας της ελευθερίας. Οι Έλληνες πατέρες οι όποιοι πέτυχαν τη θαυμαστή έναρμόνιση Έλληνικού πνεύματος και Χριστιανικής πίστης είδαν τον άνθρωπο, όχι άπλως σαν

ένα τυχαίο λογικό όν το όποιο πρέπει να ζή ελεύθερα, αλλά είδαν σ’ αυτόν την εικόνα του Τριαδικού Θεού, χαρακτηριστικό γνώρισμα του όποιου είναι ή έν αγάπη και ελευθερία κοινωνία των τριών προσώπων της Αγίας Τριάδος. Με την έννοια αυτή ο άνθρωπος είναι πρόσωπο ελεύθερο, στο μέτρο που κοινωνεί διωματικά με τα πρόσωπα της Αγίας Τριάδος. Η αντίληψη αυτή των Πατέρων της Εκκλησίας περί προσώπου και ελευθερίας επηρέασε αποφασιστικά την κατοπινή εξέλιξη των έννοιών της ελευθερίας του Έθνους και του πολιτεύματος. Από την άποψη αυτή ή κλασσική έννοια της Δημοκρατίας, όπως την όρισε ο Πλάτων στην Πολιτεία του (3, 9, 1) ως μεσότηρας δηλ. μεταξύ των δύο άκρων της άπολυταρχίας και της αναρχίας, ώχριά μπροστά στη Χριστιανική αντίληψη περί του Κράτους, ως πολιτείας ή Βασιλείας Θεού. Όσο κι αν φαίνεται ιδεατή κι ανεφάρμοστη στον σύγχρονο άνθρωπο ή αντίληψη αυτή, όμως αποδείχθηκε πραγματοποιήσιμη στην ιστορία, κάθε φορά που άρχοντες και άρχόμενοι διαπνέονταν από το πνεύμα του Εύαγγελίου. Ιδιαίτερα ή Έλληνική Ορθοδοξία με την όρθή αντίληψη που έχει περί κόσμου και ανθρώπου επέδρασε θετικά στην ιστορική εξέλιξη και διαμόρφωση του δημοκρατικού ιδεώδους, άσχετα αν αυτό στην έφαρμογή του κακοποιήθηκε όσο κανένα άλλο ανθρώπινο ιδεώδες.

Στην παράδοση, λοιπόν, όφείλουμε ήμεις οι Έλληνες την όρθή θεώρηση που έχουμε για την ελευθερία και τη μέχρι αυτοθυσίας άφοσίωσή μας σ’ αυτήν.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ

Συνέχεια από τη σελ. 236

πίστι της. Και όμως οι χιλιαστές ήσαν τόσο φιλικοί, είχαν τόσο κατανόηση για το πρόβλημά της...

Έτσι άρχισε να μη μπορεί να κοιμηθώ ήρεμα και ή έσωτερική της άνησυχία αυξάνετο. Άρχισε ή διαμάχη με τον άνδρα της, άπομακρύνθηκε από τους γείτονες, γιατί ήταν σίγουρο πως κανείς από αυτούς δεν την έννοιαθε. Ήθελε να μείνη καθολική και όμως έπρεπε να αναγνωρίσει πως οι χιλιαστές είχαν δίκαιο για όσα έλεγαν για τη στάσι πολλών καθολικών.

Ακολούθησε νευρικός κλονισμός και σε αυτή τη φάσι χάλασε σε βόθρεια κάποιον που γνώριζε καλά τις μεθόδους των χιλιαστών. Την συμβούλευσε πως να φερθή όταν την ξαναεπισκεφθούν. Όταν ήλθαν στο σπίτι της, τους είπε πως την εξαπάτησαν και δεν της είπαν την αλήθεια σχετικά με τον άντικειμενικό τους σκοπό. Πως σκοπός τους δεν ήταν ούτε να την παρηγορήσουν ούτε να συζητήσουν για γραφικά θέματα, αλλά να την προσηλυτίσουν.

“Όλη τους ή εύγένεια εξαφανίστηκε τότε, μαζί με την δθθεν κατανόηση που της έδειχναν. Άρχισαν μάλιστα να την έκφοβίζουν πως θα καταστραφή. “Όμως γι’ αυτές τις φοβέρες της καταστροφής την είχε προειδοποιήσει ο ειδικός εκείνος γνώστης των χιλιαστικών μεθόδων κι αυτή ένιδεοχάισε τα πράγματα.

Με τη μεταβολή της στάσεως των χιλιαστών άπέναντί της άρχισε και ή θεραπεία της. Είδε καθαρά πως μ’ αυτό τον τρόπο έβηκαν «τον σπινθήρα του ένδιαφέροντός της, την άποκριτική της χορδή» και κατόπιν έπαιξαν επάνω καλά, για να την φέρουν χωρίς αντίστασι «στον θεοκρατικό άντικειμενικό σκοπό», δηλαδή να την έντάξουν κάτω από τη λεγομένη “θεοκρατία” του Μπρούκλιν, να την προσηλυτίσουν στο χιλιασμό.

Συνεπώς ή θεωρία της χιλιαστικής όργανώσεως και ή πράξι των χιλιαστών, όπως άσκειται καθημερινά στις πόρτες μας, άποδεικνύουν όχι μόνο πως άσκειται συστηματικά προσηλυτισμός, αλλά και ότι ο προσηλυτισμός αυτός γίνεται με τρόπο δόλιο.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι.

ΤΑ ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ μιλοῦν γιὰ τρία ζεύγη Ἀγίων Ἀναργύρων, μὲ τὰ δνόματα Κοσμάς καὶ Δαμιανός. Τὸ ἓνα ἐορτάζεται τὴν 1η Νοεμβρίου. Ὅπως καὶ σὺς ἄλλες ξυνορίδες Ἀγίων, ποὺ ἐμφανίζονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπονομασία Ἀνάργυροι, λ.χ. οἱ Παντελεήμων καὶ Ἐρμούλαος καὶ οἱ Σαμψὼν καὶ Διομήδης, πρόκειται γιὰ ἰατροὺς, ποὺ θεράπευαν χωρὶς νὰ δέχονται ἀμοιβή. Γιὰ τοὺς Κοσμά καὶ Δαμιανό, ἀναφέρεται δι: οἱ τοῦ α' ζεύγους ἦσαν ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ τὴ μητέρα τους τὴν ἔλεγαν Θεοδότη. Τοῦ β', ζοῦσαν στὴ Ρώμη καὶ ἐπέστεψαν τὸ θίο τους μὲ λιθοβολισμό, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 283 καὶ 284. Οἱ τοῦ γ' κατάργονταν ἀπὸ τὴν Ἀραβία καὶ ἄθλησαν στὰ μέσα τοῦ γ' αἰῶνα, «ἀποτιμηθέντες τὴν κεφαλὴν» στὴ Δυκία. Κατὰ τὴν Προσκομιδὴ, εἰδικὰ στὴν ἐξαγωγή τῶν μερίδων τῆς τρίτης σειρᾶς, ὁ λειτουργὸς μνημονεὺει ὅλους τοὺς Ἁγίους Ἀναργύρους.

Ἔνας ἄλλος ἀρραβώνας.

Ο ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ τοῦ Ὑψίστου δὲν ἔχει μόνο θέση στὴν τέλεση τῆς Ἀκολουθίας τῆς μνηστείας, ποὺ προηγεῖται ἐκείνης τοῦ γάμου. Εἶναι παρὼν καὶ σ' ἓνα ἄλλο ἀρραβώνα, πολὺ σπουδαιότερο τοῦ πρώτου. Γι' αὐτὸν τὸν ἀρραβώνα, τὸν πληροφορεῖ ὁ Κύριος μὲ τὸ σίγμα τοῦ Προφήτη, ἀποτεινόμενος σὺν ὅλῳ τῶν πιστῶν. (Μνηστειύσομαι σε ἐμὰντὶ εἰς τὸν αἰῶνα) (Ὡσηέ β' 21). Μιλᾷ, ἐδῶ, ὁ Ὁνυμφίος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Δείχνει καθαρά, ἔτσι, διὸ δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ τὴν ἀφήσει σὺς πτώσεις της, ἀλλὰ θὰ κάνει τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὴν ἐπαναφέρει σὺν πλεονό του καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ ἐκεῖ γιὰ πάντα.

Τὸ γεγονός αὐτὸ συμβαίνει στὴν περιποίηση καθενὸς ἀνθρώπου ποὺ ἀναγεννᾶται καὶ μὲ τὴ μετάνοια ἐγκαταλείπει τοὺς δεσμοὺς τῆς ἀπώλειας, γυρίζοντας πλάι σὺν Χριστῷ. Ὁ λειτουργὸς του, ποὺ κοπίασε γι' αὐτὴ τὴν ἐπιστροφή καὶ τὴν πραγματοποιήσῃ, μὲ τὸ κήρυγμα, μὲ τὸ μυστήριον τῆς Ἐξομολόγησης καὶ μὲ τὴ φροντίδα γιὰ τὴ στερέωση τῆς λυτρωμένης ψυχῆς, τί ἄλλο κάνει, τρέφοντας πάντα κῆδος πατρικὸ ἀπέναντί της, παρὰ νὰ ἱεουργεῖ σὺν μυστικῷ αὐτὸν ἀρραβώνα;

Κραταιοὶ ἀδελφοί μας.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ Ἀγγελοι, ποὺ τὴ σύναξή τους τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία τὴν 8η τοῦ μηνός, εἶναι οὐράνια πνεύματα, στολισμένα μὲ κάθε ἀρετὴ σὺν ὕψιστο βαθμῷ. Καὶ ἀμετάθετα σ' αὐτή. Ἀποτελώντας γύρω ἀπὸ τὸ Θεὸ τὴ βασιλικὴν τοῦ Αὐλή, τὸν δοξάζουν καὶ τὸν ὑμνοῦν ἀέναα. Ἐπιτελοῦν ὅμως καὶ στὴ γῇ κάποιο ἔργο, ποὺ ἐπίσης εἶναι δοξαστικὸ τοῦ Κυρίου. Ὅπως

μᾶς πληροφορεῖ ἡ Γραφή, εἶναι λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν» (Ἐβρ. α' 14). Μᾶς συμπάστανται σὺν ἀγῶνα ποὺ διεξάγουμε γιὰ νὰ ἐίμαστε εὐαγγελικοὶ ἄνθρωποι, μᾶς προφυλάττει ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις τοῦ Πονηροῦ, μᾶς θγάζουν ἀπὸ κάθε λογῆς κινδύνους. Κατὰ τὸν Ἰωάννη τῆς Κροισιάνδης, ἦσαν ἀπὸ τοὺς νεότερους Ἀγίους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας (19ος αἰ.), δημιουργήματα καὶ αὐτοὶ τοῦ οὐράνιου Πατέρα, εἶναι «κραταιοὶ ἀδελφοί μας». Ἔτσι πρέπει νὰ τοὺς αἰσθανόμαστε. Μᾶς συνδέει μ' αὐτοὺς μιὰ ἀμοιβαία ἀγάπη, ἀσύγκριτα εὐεργετικὴ γιὰ μᾶς. Μέσα σὺν ὥρατο πνευματικῷ τῆς κλήμας, ὡς τοὺς ἐπικαλούμαστε καὶ ὡς κάνουμε στοργικὸ διάλογο μὲ τὰ πρόσωπά τους.

Ὁ πρωτοστάτης.

ΜΕΡΙΚΩΝ, ἡ Βίβλος μᾶς φανερώνει καὶ τὰ δνόματα. Ὅπως τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ. Εἶναι, ὅπως ἀκοῦμε σὺς Χαιρετισμούς, ὁ «Ἀγγελος πρωτοστάτης», ποὺ «οὐρανὸν ἐπέμφθη» γιὰ νὰ εὐαγγελισθῇ στὴ θεόπαιδα Μαρία διὸ θὰ γινόταν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ.

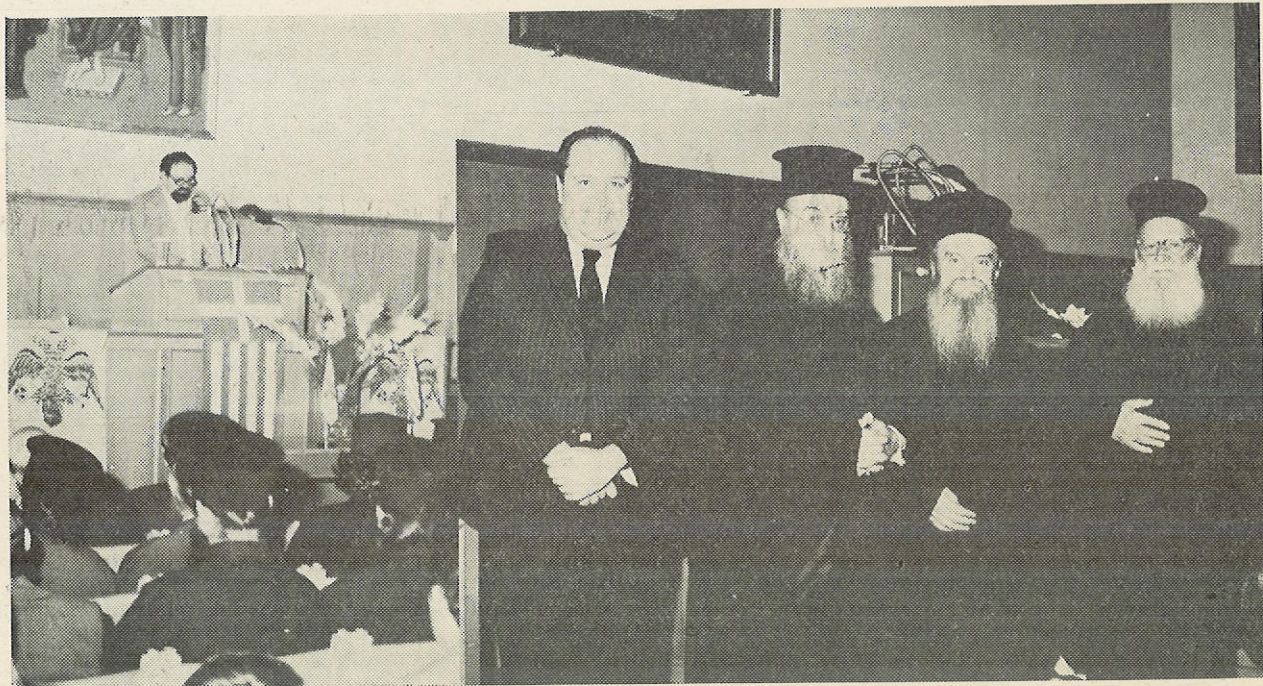
Εἶναι καὶ ὁ Γαβριήλ, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, ἀνάμεσά μας, στήριγμα καὶ βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας. Ἀς τοῦ ζητᾶμε, μαζὶ μὲ τὸν ὑμνωδὸ τῆς, νὰ «θρᾶνῃ τὰ φρονήματα τὰ συνεχῶς ἐπερχόμενα ἐναντίον της, νὰ «κοπάξῃ τὰ σχίσματα», νὰ «σπάρῃ τὸν σάλον τῶν ἀμετροτήτων πειρασμῶν», ὅπως λέει ἓνα ἀπὸ τὰ τροπάρια τῆς ἐορτῆς, ἀφιερωμένο εἰδικὰ σ' αὐτόν.

Ἀφορᾷ σ' ἓνα ποιμαντικὸ καθῆκον.

ΕΙΝΑΙ θέμα ποὺ ἀφορᾷ σ' ἓνα ποιμαντικὸ καθῆκον. Γιατὶ ἡ Ἐκκλησία ἔχει χρέος νὰ φωτίζει, πάνω σ' αὐτό, τὶς γυναῖκες. Πρόκειται γιὰ τὶς ἀμβλώσεις. Τὰ ὑπάρχοντα στατιστικὰ στοιχεῖα μιλοῦν εὐγλωττα γιὰ τὸ τί συμβαίνει στὴ χώρα μας. Πάνω ἀπὸ 200.000 τὸ χρόνο ἐγκληματικὲς τέτοιες πράξεις εἶναι ἐξακριβωμένες. Καὶ ἀσφαλῶς ξεπερνοῦν κατὰ πολὺ αὐτὸ τὸ διαπιστωμένο ἀριθμὸ ὅσες δὲν ἔρχονται σὺν φῶς.

Ἡ πείρα μαρτυρεῖ διὸ οἱ πλεῖστες μέλλοντες μητέρες, ποὺ καταφεύγουν σὺν μέσο αὐτὸ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ προῖον μιᾶς ἀνεπιθύμητης κωφορίας, δὲν ἔχουν σωστὴ ἀντίληψη τοῦ τί κάνουν. Ὅτι δηλαδὴ διαπράττουν, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, φόνον. Ἐχουν λοιπὸν ἀνάγκη διαφωτισμοῦ. Καὶ αὐτὸν ἐπωμίζεται ὁ πνευματικὸς τους καὶ, γενικότερα, ὁ ἐνοριακὸς ποιμένας. Ἀπὸ τὰ δικά του χεῖλη θὰ μάθουν τὴν ἀλήθεια. Καί, ἔτσι, πολλὲς δὲν θὰ πραγματοποιήσουν, πληροφορημένες ἔγκαιρα, ὅτι νόμιζαν ἀσήμαντο, ἐνῶ εἶναι κακούργημα.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑ

«Η Ἐκκλησία μας, κατὰ τὸν ἀμυντικὸ ἀγῶνα τοῦ 1940 - '41, διαδραμάτισε σπουδαῖο ἐθνικὸ ρόλο, ὅπως ἄλλωστε σὲ κάθε κρίσιμη καμπὴ τῆς ἐλληνικῆς Ἱστορίας: Στὸ '21, στὸ Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, στὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ κ.λπ. Ἡ ἐνίσχυση τοῦ νέου ἱεροῦ Ἀγῶνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ὑπῆρξε μόνο ἡθικὴ, ἀλλὰ καὶ ὀλική, ὅπως συνέβη πρόσφατα καὶ μὲ τοὺς σεισμούς».

Αὐτὰ τόνισε μεταξὺ ἄλλων ὁ συγγραφέας κ. Ἰ. Μ. Χατζηφώτης κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πρώτης πνευματικῆς ἐκδηλώσεως πού διοργάνωσε ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Ἱ. Συνόδου στὰ πλαίσια τῆς δραστηριοποιήσεώς της. Ἡ ἐκδήλωση, πού πραγματοποιήθηκε τὴν 22α Ὀκτωβρίου, ὥρα 7 μ.μ., στὴν αἴθουσα τελετῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἦταν ἀφιερωμένη στὴν προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ '40. Μετὰ ἀπὸ προσλαλή τὸ διδλιθηκαρίου κ. Γ. Πρίντζιπα, ὁ κ. Χατζηφώτης ἀναφέρθηκε διεξοδικὰ στὴν τεράστια κινητοποίηση τῆς Ἱεραρχίας καὶ τοῦ λοιποῦ ἱεροῦ Κλήρου, στοὺς στρατιωτικοὺς ἱερεῖς καὶ στὴν προσφορὰ ἱερέων μας σὲ αἷμα κατὰ τὸν ἐλληνοϊταλικὸ πόλεμο.

Ἀκολούθησε συναυλία Βυζαντινῆς Μουσικῆς μὲ ἐπιχαίρους ὕμνους ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία

ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ πρωτοψάλτη κ. Λυκούργου Ἀγγελόπουλου.

Τὴν ἐκδήλωση παρακολούθησε πλῆθος Κλήρου καὶ λαοῦ. Παρέστησαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Νικαίας κ. Γεώργιος, Ἀργολίδος κ. Χρυσόστομος (εἶχαν πάρει μέρος καὶ οἱ δύο στὸν πόλεμο τοῦ '40), Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαῖος, ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Δωδώνης κ. Χρυσόστομος, Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης, ὁ Ἀρχιμ. π. Χρυσόστομος Κακουλίδης, Γραμματέας τῆς Ἱ. Συνόδου, ὁ ὁποῖος ἐκπροσώπησε τὸν Μακ. Προκαθήμενο κ. Σεραφεῖμ, ὁ Ἀρχιμ. π. Χρυσόστομος Ρουμελιώτης, Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Πετράκης, ὁ ὁμὸτ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης κ.ἄ.

Στὴ φωτογραφία, ἀριστερά: Ὁ διδλιθηκαριὸς κ. Γ. Πρίντζιπας ἐνῶ ὁμιλεῖ. Δεξιὰ: Οἱ Σεβ. Νικαίας, Ἀργολίδος καὶ ὁ Αἰδεσιμ. π. Λάμπρος Σταθόπουλος, στρατιωτικὸς ἱερέας τὸ '40, μαζί μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ διδλίου «Ἡ Ἐκκλησία στὸν Ἀγῶνα τοῦ '40» κ. Ἰ. Μ. Χατζηφώτης.

Ν. Μ.